

המזרז הבבליאורי

הרב מאיר וונדר

מפתח מוער

למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת

ובכתבי-עת תורניים בשנת תש"ן

רשימה קודמת: לעיל עמ' 404-462.

תוכן הפרקים

12 - 1	א. רפואה ורופאים
37 - 13	ב. תפילין ותפילה
47 - 38	ג. נטילה וברכות
92 - 48	ד. שבת
119 - 93	ה. מועדים
132 - 120	ו. איסור וסכנה
168 - 133	ז. טהרה
188 - 169	ח. נדר, מילה, פדיון
195 - 189	ט. כיבוד אב וזקן
211 - 196	י. השתלות וניתוחים
247 - 212	יא. חולים ונפטרים
303 - 248	יב. נשים ונזיקין
315 - 304	יג. הפלות, הפרייה מלאכותית

מפתח הספרים וכתבי העת

1. אדני נחשת א' הרב יום טוב הלוי שוורץ, ניו יורק
2. אהל יששכר הרב יששכר דב גולדשטיין, ירושלים
3. אהלי שם מכון אהלי שם ליובאוויטש, כפר חב"ד ב'
4. אור ישראל אברכי הכוללים והמוסדות ע"ש הצדיק בבא סאלי, נתיבות
5. אור המזרח המזרחי והפועל המזרחי באמריקה, ניו יורק
6. אור תורה ישיבת כסא רחמים, בני ברק
7. אורות עציון ישיבת אור עציון, מרכז שפירא
8. אמת ליעקב הרב דוד סנדר רונבלט, בני ברק
9. אסיא המכון ע"ש ד"ר פ' שלזינגר ז"ל לחקר הרפואה עפ"י התורה ליד המרכז הרפואי שערי צדק, ירושלים
10. בית אבי ה' הרב יצחק אייזיק ליבס, ניו יורק
11. בית יצחק הסתדרות תלמידי ישיבת רבנו יצחק אלחנן, ניו יורק
12. בנתיבי חסד ואמת חברה קדישא, תל אביב-יפו
13. בצל החכמה ר' הרב בצלאל שטרן, ירושלים
14. ברקאי התנועה העולמית של המזרחי-הפועהמ"ז, ירושלים
15. בשדה חמד ארגון המורים הדתיים, תל אביב
16. דבר אמת הרב ידידיה מונסונייגו, פאס - מרוקו
17. דברי מהרשי"ק הרב שמואל יעקב קופל קליגסברג, שדלץ - פולין
18. הליכות המועצה הדתית, תל אביב-יפו
19. הר המלך צעירי אגודת חב"ד, נחלת הר חב"ד - קרית מלאכי
20. ויטע אשל לזכר ר' אברהם ובנו ר' שמואל שלמה דרייזין ממונטריאול, גל-עד, בני ברק
21. זהב מנחם ב' הרב מנחם חכם, אור עקיבא

22. זכור לאברהם. בית מדרש ישיבת אליהו, שלוחת מכון ירושלים, חולון
23. זכרון ארבע. ישיבה לצעירים דחסידי גור, ירושלים
24. זכרון ישראל משה. לזכר הרב קרנביסר, מכון פרי גידולים, ת"א
25. חידושי רבי יונה צבי. הרב יונה צבי ברנפלד, דברצין
26. חיים וחסד. הרב חיים נסים חזקיה חורי, ג'רבה
27. טללי אורות. מכללת אורות ישראל, אלקנה
28. יהודה מחקקי. לזכר הרב יהודה הורביץ מדזיקוב, ניו יורק
29. יום הששי. העתון לציבור הדתי, ירושלים
30. יורו משפטיך ליעקב. הרב יעקב אביחצירא, תפילת - מרוקו
31. כרם שלמה. תלמידי האדמו"ר מבאבוב, ניו יורק
32. כתלנו. אוצר הספרים שליד ישיבת הכותל, ירושלים
33. להורות נתן ז'. הרב נתן גשטטנר, בני ברק
34. ליקוטי הלכות. הרב שבתי שלמה ויגדר, ניו יורק
35. המאור. הרב מאיר אמסעל, ניו יורק
36. מאור הרמה. המרכז התורני האשל ברמה, ירושלים
37. מגיד תשובה א'. הרב בוגיד סערון, תוניס
38. מגל. אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן
39. מדרש דחד יומא. לימוד לזכר חיים מרדכי בן דב זצ"ל, בית יתיר
40. המודיע. אגודת ישראל העולמית, ירושלים
41. המחנה החרדי. קהל מחזיקי הדת (בעלזא), ירושלים
42. מטה בנימין. המועצה הדתית האיזורית מטה בנימין, פסגות
43. מכמנים מחשיפת גנוי תימן. יהודה נחום לוי, אפיקים, תל אביב
44. מנחת דוד ד'. הרב דוד רוזנברג, ניו יורק
45. מנחת יצחק י'. הרב יצחק יעקב וייס, ירושלים
46. המעין. מוסד יצחק ברייער של פועלי אגודת ישראל, ירושלים
47. מצבת פנחס. הרב בנימין בק, בלטימור
48. מקבציאל. חברת אהבת שלום, ירושלים

49. המתיבתא בית מדרש דמתיבתא תורה ודעת, ברוקלין
50. נחלת יואל זאב ב' הרב יואל זאב גלטשטיין, הלמץ - הונגריה
51. ניב המדרשיה מדרשית נועם, פרדס חנה
52. נר יצחק ישיבת נר יצחק, ירושלים
53. הסבא קדישא הרב שלמה אליעזר אלפנדרי, ירושלים
54. ספר הזכרון לכבוד הרב יצחק יעקב וייס, ירושלים
55. ספר היובל לחתם סופר, ירושלים
56. ספר היובל לישיבת מקור חיים, ירושלים
57. עולת ראה הרב אריה וייס, בני ברק
58. ע"ט סופר הרב עזרא עלי טויל, ארם צובה
59. עטורי כהנים ישיבת עטרת כהנים, ירושלים
60. עטרת משה יו"ד א-ב הרב משה נתן נטע למברגר, קרית אתא
61. עטרת פז א' הרב פנחס זביחי, ירושלים
62. עם התורה צעירי אגודת ישראל דארה"ב, ניו יורק
63. העמק כולל יראי ה', ירושלים
64. פסקים וכתבים יו"ד ד' הרב יצחק אייזיק הרצוג, ירושלים
65. הפרדס הרב שמחה עלברג, ניו יורק
66. פרי תמרים כולל תורה ויראה דרבינו יואל דסאטמאר, ניו יורק
67. צאן יוסף הרב יוסף בן נאיים, פאס - מרוקו
68. ציץ אליעזר י"ח הרב אליעזר יהודה ולדינברג, ירושלים
69. הצפה התנועה העולמית של המזרחי, תל אביב
70. קול התורה מחלקת החינוך של אגודת ישראל באירופה, לונדון
71. קנין תורה בהלכה ו' הרב אברהם דוד הורביץ, ירושלים
72. רחמיך רבים הרב רחמים נאהורי, פריז
73. שאלות ותשובות הרב משה פרובינצאלו, מנטובה - איטליה
74. שבט הלוי ז' הרב שמואל וונדר, זכרון מאיר
75. שבט הקהתי ג' הרב שמאי קהת גרוס, ירושלים
76. שו"ת מהרש"ם ט' הרב שלום מרדכי שבדרון, ברזאן
77. שיח תורה כולל קרלין סטולין, בני ברק

78. שירת דבורה כולל שירת דבורה, תל אביב
 79. שמ"ש ומגן הרב שלום משאש, ירושלים
 80. שנה בשנה היכל שלמה, ירושלים
 81. שערי ציון כולל אמרי יושר - תורת כהנים, ירושלים
 82. שערים פועלי אגודת ישראל, תל אביב
 83. שרידים רבני אירופה, ירושלים
 84. תורה שבעל-פה מוסד הרב קוק, ירושלים
 85. תחומין מכון צומת, אלון שבות

מפתח השמות

- אביחצירא, ר' יעקב 276, 233
 אבינר, ר' שלמה 261
 אבישר, עלי 197
 אברהם, אברהם-סופר 304, 278, 305
 אדלר, מיכה 125
 אורנר, ר' רפאל 3
 אטינגר, דב 124
 איזראעל, ר' אברהם מאיר 211, 210
 אליהו, ר' מרדכי 311, 243
 אלפנדר, ר' שלמה אליעזר 277
 אלקאפח, ר' יחיא 19
 אמסל, ר' מאיר 274, 162
 ארשטר, יחיאל מיכל 52
 אשכנזי, ר' דוד 178
 בלוי, ר' בצלאל 74
 בלייכר, ר' מיכאל 313
 בן אשר, ירמיהו 232, 80
 בן מאיר, ר' יהושע 315
 בן נאיים, ר' יוסף 104, 94, 78, 38, 298, 193, 166
 בו שלמה, ר' אליעזר 8
 בק, ר' בנימין 291, 267, 120, 116, 307, 306
 בר אילן, ר' נפתלי 288, 203
 בריזמן, ר' דב אהרן 97
 ברנפלד, ר' יונה צבי 31
 גבריאלוב, ר' יחיאל מיכל 56
 גודמן, מוטי 12
 גולדברגר, ר' יונתן בנימין 181
 גולדשטיין, ר' ישכר דב 229, 84, 269, 252
 גורן, ר' שלמה 312
 גלטשטיין, ר' יואל זאב 88, 71, 40, 170, 152, 135
 גרוס, ר' שמאי קהת 39, 30, 29, 14, 132, 111, 102, 100, 90, 59, 43, 42, 231, 225, 191, 168, 164, 141

- גרינבלט, ר' אפרים 115
 גשטטנר, ר' נתן 112, 121, 224, 297, 295
 דיכובסקי, ר' שלמה 50
 דרייפוס, ר' אייר 234
 האוזנר, עמוס 127
 הורביץ, ר' אברהם דוד 107, 185, 242, 279, 280
 הורביץ, ר' יהודה 139
 הלפרין, ר' יעקב 117
 הלפרין, ר' מרדכי 198, 202, 208, 288
 הרצוג, ר' יצחק אייזיק 151, 172, 174, 176, 182, 184, 190, 236, 301, 238
 הרשקוביץ, בת שבע 261
 ובר, ר' משה 148
 ווזנר, ר' שמואל 21, 34, 61, 63, 64, 86, 129, 148, 204, 250, 259, 308, 263, 287
 וונדר, ר' מאיר 6
 ויגדר, ר' שבתי שלמה 60, 271, 272
 וייס, ר' אברהם 75
 וייס, ר' אריה 96, 99
 וייס, ר' חיים יוסף דוד 300
 וייס, ר' יצחק יעקב 17, 18, 20, 27, 32, 54, 58, 66, 101, 163, 223, 240, 251, 267, 296
 וייס, שמואל 226
 ולדינברג, ר' אליעזר יהודה 13, 15, 22, 33, 45, 77, 79, 92, 108, 118, 175, 183, 192, 194, 201, 202, 209, 215, 217, 227, 228, 230, 299, 303
 זיכחי, ר' פנחס 47
 זילברשטיין, ר' יצחק 216
 חורי, ר' חיים נסים חזקיה 44, 103, 134, 137, 153
 חזון איש 139
 חכם, ר' מנחם 161
 חממי, ר' אברהם 245
 טויל, ר' עזרא עלי 167
 טולידנו, ר' פנחס ברוך 114
 יולס, ר' אפרים אליעזר 241, 272
 יוסף, ר' עובדיה 113, 123
 יצחק, ר' יחיא 19
 ישמח, ר' משה 46
 כהן, זמיר 212
 הכהן-לויין, ר' אברהם 237
 כהנוב, ר' אלעזר 130
 כתר, ר' שלום 4
 לאו, ר' ישראל מאיר 246
 הלוי, ר' חיים דוד 310
 לוי, ר' שלמה 214
 ליבס, ר' יצחק אייזיק 81, 91, 93, 254, 270, 283, 294
 לס, ר' נחום 35
 למברגר, ר' משה נתן נטע 131, 136, 140, 142, 143, 146, 147, 154, 159, 165, 169, 171, 173, 187, 195, 207, 235, 260
 מאזוז, ר' אלטר 134
 מאזוז, ר' מאיר 95, 156
 מאזוז, ר' מצליח 179
 מאזוז, ר' שלמה 109, 110
 מגנצא, ר' צבי 67
 מונסונייגו, ר' ידידיה 133, 281
 מונסונייגו, ר' יהושע 284

- מילר, ר' חיים 314
מלאך, דניאל 253
מנדלסון, ר' בנימין 139
מצגר, ר' יונה 206, 126, 25
מרגליות, ר' אפרים זלמן 290
משאש, ר' שלום 255-257, 188, 28
נהורי, ר' רחמים 37, 128, 178, 186, 266
נוסבוים, ר' נפתלי 57
ניומן, ר' יעקב 262
נימן, ר' יעקב יצחק 148
נשר, ר' בן ציון 199, 200, 205
סלובייצקי, ר' אהרן 213
סלונים, ר' זאב דב 106
סליי, ר' מנחם 125
סמסון, ר' דוד 9
סערון, ר' בוגיד 138, 155, 160, 179
ספירן, משה 264
עוזיאל, ר' בן ציון מאיר חי 178
פחה, ר' יצחק 5
פטרובר, ר' משה אברהם 76
פיינשטיין, ר' משה 198
פירטה, ר' משה חיים 16
פרגא, ר' ירוחם 51
פרובינצאל, ר' משה 36, 85, 286
פרידמן, ר' נתן צבי 219
פרקש, ר' יקותיאל 158
צדוק, ר' שלמה 70
קאפה, ר' אורי 69
קורח, ר' שלמה 189
קיטאי, אהרן 89
קליגסברג, ר' שמואל יעקב קופל 265
קלר, ר' יהודה 273
קרויז, ר' שלום 272
קרויס, ר' אהרן מאיר 218
קרייזלר, ר' שרגא אריה 76
רוזנברג, ר' דוד 10, 11, 24, 26, 41, 65, 66, 72, 98, 180, 220, 239, 272
רוזנטל, ר' רב 248
רוזנר, פרד 2
רכס, ר' יוסף 55
רפפורט, ר' שבתי אברהם 1, 198
שבדרון, ר' שלום מרדכי (רש"ם) 149, 282, 285, 289, 292, 293
שולמן, ר' אליהו ברוך 53
שור, ר' דוד 49, 80, 82, 232
שורץ, ר' אשר למל 48
שורץ, ר' יום טוב 62, 89
שטיינברג, ר' אברהם 221
שטרן, ר' בצלאל 23, 73, 83, 119, 144, 145, 177, 244, 247, 275
שטרן, ר' משה 222
שטרן, ר' שמואל טוביה 210
שטרנבוך, ר' משה 272, 302
שטרסברג, ר' מרדכי 7
שינפלד, יהודה 125
שכטר, ר' צבי 105, 196
שניבלג, ר' שרגא פייביש 150
שפרן, ר' יגאל 216, 309
שרייבר, ר' ישראל בונם 249
תאומים, ר' יוסף (פמ"ג) 122

מפתח העניינים

אבהות 254; אבילות 270; אבר 243, 247; אדמת 153, 306; אולקוס 91; איידס 181, 221; איטר 16-23, 61, 95, 96, 295, 296; אילם 34; אינפוזיה 39, 104; איסור 128-130; אלול 109; אנטומיה 238; אסופי 255; אספירין 65, 89, 115, 116; אצבע יתירה 31; ארבע כוסות 97; אשר יצר 13.

בגדים 244; בדיקות 261, 262, 287, 307; כה"כ 102; בטן 135, 152; כיבליוגרפיה 6; בישול 83; בית חולים 24, 92, 101, 189, 239-241, 246, 270, 271, 292; בית כנסת 123; בעצמו 57, 59; בקור חולים 212, 213; בר מצוה 25; בריא 69, 70, 112, 128; ברייל 37; ברכו 275; ברכות 29, 41-47, 175, 184; בשנים 58; בשר כחלב 94, 122, 168; בתולים 139-141, 258, 259.

גבורת אנשים 286; גבס 24, 158; גוסס 231, 232; גזילה 302; גט 283, 290, 291, 293; גידם 23; גילוח 132, 155, 191; גימגום 30, 33; גלר מכה 160; גילטין 129; גירבה 153.

דאון סינדרום 224; דופק 156; דורקטי 278; דיין 297; דילול עוברים 310, 311; דם 133-151, 242, 278.

הבדלה 270; הגומל 44-47, 275; הותרה או דחיה 52-54; הזרעה מלאכותית 11, 314; המופיליה 176, 178; הנדסה גנטית 312, 315; הסיבה 95, 96; הפלות 64, 304-311; הצלה 49-51, 62, 63; הפריית מבחנה 313; הקזת דם 109, 117; הרדמה 304, 305; השתלות 202-206, 236; השתנה 13-15, 136; התנגדות הורים 201, 208, 209; התרה 102, 110.

ויטמינים 70; רסת 133-135, 151, 154.

זיעה 90; זכור 118, 119; זקן 28, 193, 194; זקנה 148; זרע 287, 288. חולה; 52-60, 70, 170, 171, 222, 229-234, 252, 257, 288-292, 302; חולשה 90;

חטא 51; חיך 162; חיסונים 87; חליצה 289, 295-298; חמץ 93; חניכיים 122; חצוצרות 253; חציצה 158-168; חרש 25, 279-283, 298.

טבילה 154, 155, 158-168, 260; טומטום 119; טחורים 137, 138; טיי זקס 67; טלטול 76; טלפון 270; טרנזיסטור 82.

יכום 294; יולדת 46, 48, 58, 73, 108, 113, 114, 144-146, 268-275; יום טוב 48, 100, 101, 124; יום כיפור 64, 100, 111-116; יונים 225; יחד 262-264; יחוס 315; יתום ואלמנה 216.

כבד 121; כהנים 31-34, 237-245, 248; כומר 131; כותבת 106; כזית 93; כיבוד אב 189-192; כליות 86; כפיה 9.

לילה 179.

מאה רבנים 292; מוקצה 74, 75; מזוזה 195; מזונות 286; מיד 59; מילה 88, 172-186, 220, 314; מים עכורים 38; מינקת 103, 147, 256, 270; מלון 71; מלח 120; מלמד 63; מלקחיים 187; ממזר 313; מניעת הריון 265-267; מעוברת 103, 245, 256, 270, 307; מעלית 81, 82; מצה 98; מציצה 181-183; משפכים 85; משקפיים 26, 79, 80.

נאמנות 11, 12, 271, 272; נאצים 210, 211; נדה 139-157, 163, 170, 270; נזק 301; נטילת ידיים 24, 38-40, 108; נישואין 257, 279, 280; ניתוח 207-209; ניתוח קיסרי 144, 145, 270; ניתוחי מתיים 235, 236; נכרי 12, 60, 62, 65, 68, 92, 206, 238, 254, 311; נעלים 32, 90; נפילה 284, 285; נשיאת כפים 31, 32; נשים 215.

סגולות 3-5, 56, 220; סוכה 117; סוכרת 29; סומא 35-37, 72, 119, 192, 193, 236, 276; סופר 18, 19; סטריליות 88; סירוס 253; ספוג 183; ספירת העומר 99; ספסל 157; ספק 134; ספר תורה 118; סתימה 163, 165.

עובר 125, 309-311; עונה 260; עור 40; עורק הזהב 142, 143; עיטוש 226; עין תוחבת 78; עישון 100, 123-127, 191; עלוקות 190; עליה לארץ 170; עליה לתורה 33-37, 73; ערב ראש השנה 110; ערלה 84, 173, 178, 185, 186; ערמונית 251, 252.

פגים 228; פדיון הבן 187, 188; פי הטבעת 27; פיגוי 92; פיקח 224, 293; פסולים 249; פסח 93-98; פסיכותרפיה 264; פצוע דכא 248-253; פרנס 178; פרסומת 126; פתיחת הארון 269.

צדקה 171; צהבת 225; צואר 161; ציבור 1, 50, 215; צילום 303; צלי 120; "צמח" 228; צמחי מרפא 4; צרעת 277.

קבורה 247; קביים 77; קביעת המות 201-196; קדימה 1, 214-217; קטוע יד 23-19; קטטר 13, 136; קטיעת רגל 8; קטן 47; קידוש 101, 111; קידושין 281, 282; קימה 194-192; קלטת 72; קמיע 273, 274; קריאת שמע 27; קרני לייזר 180.

ראיה 26; רגלים 158; רופאים 10-12, 149, 156, 164, 184, 190, 227, 235, 258, 259, 262-264, 299, 301; רחיצה 69; רחם 136, 139, 149, 150, 152; ריפוי 7-9; רמזור 63; רפואה 1-9, 213, 214, 237.

שבת 12, 48-92, 270, 310, 314; שוטה 291, 292; שידוך 276, 277; שילומים 169; שינוי 60; שינוי שם 218; שיניים 163-168; שיניים תותכות 94, 166, 167; שכיב מרע 233; שליח ציבור 30; שמאל 61; שמרים 43.

תאונת דרכים 300; תור 216, 217; תחבושת 85, 158; תינוק 65-67, 208, 223, 270; תלמיד חכם 217; תענית 102-108, 110, 270; תפילה 14, 27-30, 229, 230; תפילין 15-25; תרופות 42, 70, 74-76, 90, 91, 104, 128-130, 141, 201, 219; תשלום 299, 300; תשעה באב 105-108.

א. רפואה ורופאים

1. קדימויות בהקצאת משאבים ציבוריים לרפואה. הרב שבתי אברהם רפפורט.^{*} אסיא מט-ג, תש"ן, 5-17.
- ענין חובה קודם לענין שאינו חובה אף שיש בו מצוה. חובת הציבור לספק צרכים בסיסיים לאלו שאינם מסוגלים לעשות בעצמם. טיפול רפואי בסיסי באמצעים שכבר קיימים נחשב לחובה גמורה, יותר מאשר מחקר ופיתוח ובניית תשתיות חדשות.
2. Medicine and Jewish Law. Edited by Fred Rosner, M.D. N.J., Joson Aronson, 1990, 14, 202 p.
3. מראה הילדים - רפואות וסגולות וגורלות ותועלות. הרב רפאל אוחנה. ירושלים, יריד הספרים, תש"ן, 313 עמ', ציורים.
4. נחש הנחושת. ספר סגולות רפואות וגורלות, כולל רפואות שונות בדוקות ומנוסות, סגולות עשבים וצמחי מרפא ועוד. הרב שלום ב"ר אברהם כתר. ירושלים תש"ן, 424 עמ', עם הסכמות חשובות.

* מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 94-106.

5. עולי עין א-ב על עניני עין הרע. לקט ממכמני ספרות היהדות, וכן הלכות שו"ת רפואות וסגולות. חיבר, ערך וליקט יצחק פחה. ירושלים תש"ן, 244 עמ'.
6. מפתח מועד למאמרי רפואה והלכה שנדרסו בספרי השו"ת ובכתבי עת תורניים בשנת תשמ"ז. הרב מאיר וונדר.* אסיא מט-ג, תש"ן, 138-168. 15 נושאים, 56 מקורות, 171 ערכים.
7. העסק ברפואות. הרב מרדכי שטרסברג. ניב המדרשיה כב-כג, תש"ן, 153-156.
מקורות שהריפוי מצוה ולא רק רשות, וביאור דעות הרמב"ן והרמב"ם.
8. הימנעות מטיפול רפואי מתוך "צדקות". הרב ד"ר אליעזר בן-שלמה. ** אסיא מט-ג, תש"ן, 73-81.
מוטל על אדם בדורנו לעסוק ברפואות, ורק במצבים מיוחדים רשאי להימנע מכך. דיון בשולי התנגדותה של גב' טרבלסי מטבריה לקטיעת רגלה.
9. כפיית החולה להתרפא. הרב דוד סמסון. עטורי כהנים 65, תש"ן, 46-50.
מקורות בפוסקים שיש לכפות טיפול רפואי.
10. רופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא. הרב דוד רוזנברג, לעורכי כרם שלמה, בתשמ"ו. מנחת דוד ח"ד, סי' צט, עמ' רב.
דברי אגדה, עם ביאורו של הרבי מסטמר לנוסח בשבת ורפואה קרובה לבוא.
11. נאמנות הרופאים. הרב דוד רוזנברג, להרב חנניה יום טוב ליפא דייטש, בתשמ"ו. מנחת דוד ח"ד, סי' קג, עמ' רט-רטו.
אין להאמין לרופא שעושה הזרעה מלאכותית, ואסור ללכת אליו.
12. נאמנות הרופאים והרפואה. מוטי גודמן. אורות עציון טז, 41-65.
סקירה אם יש הבדל בין רופא ישראל ונכרי, והאם המידע הרפואי הוא ודאי לגבי חילול שבת.

* מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 443-412.

** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 40-32.

ב. תפילין ותפילה

13. ברכת אשר יצר בחולים שמטילים שחן ע"י קטטר לכיס ניילון או לבקבוק. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב צבי פסח פרנק. ציץ אליעזר ח"י"ח, סי' עח, ס"ק ג, עמ' קנה.
- חייב לברך רק כאשר מפסיק, וכשאינו מבחין - רק בקומו בבוקר.
14. תרופות שעוצרות הטלת מים לכמה שעות אבל מתאווה כשצריך, אם יכול לומר אז דברים שבקדושה. הרב שמאי קהת הכהן גרוס. שבת הקהתי ח"ג, סי' מב, עמ' נח-נט.
- לכתחילה אל יתפלל, ובדיעבד מהני. הספק בענינים אלו - גם במי שמחמת מיתח גדול אינו יכול להטיל מים אע"פ שצריך.
15. השתנה כשלארשו תפילין, או נטילת עביט של מי רגלים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לד"ר אברהם-סופר אברהם. ציץ אליעזר ח"י"ח, סי' ד, עמ' ט-י.
- מותרת, ויכול הרופא להוציא כך את העביט של מי רגלים.
16. תפילין לאיטר יד. הרב משה חיים פירטה. המאור שח, 29-30.
- המרגיל עצמו לכתוב גם בימינו, יניח בשמאלו ככל אדם.
17. איטר אם יניח תפילין גם בשמאל לחוש לדעת האריז"ל. הרב יצחק יעקב וייס להרב אלכסנדר אליעזר קנופער. מנחת יצחק ח"י, סי' ג, עמ' ד-ו.
- לדעת הרבי מסטמר יניח בימין כדעת השולחן ערוך, ואחרי התפילה יניח בבית בשמאל בלי ברכה, לצאת ידי האריז"ל.
18. עושה רוב מלאכתו בימין ואיזה מעשים קל לו יותר בשמאל, אם רשאי להיות סופר סת"ם לכתחילה. הרב יצחק יעקב וייס, להרב מנחם מנדל שנייבלג. מנחת יצחק ח"י, סי' ד, עמ' ו-ז.
- באופן כזה גם הפרי מגדים יודה שיכול להיות סופר.
19. נקטעה ידו השמאלית עם הזרוע. הרבנים יחיא יצחק ויחיא בן סלימאן אלקאפח, לר' יחיא סאלם עומיסי. מכמנים מחשיפת גנוי תימן, תש"ן, סי' יז, עמ' מד.
- הוא גברא בר חיובא, וכשר לכתוב תפילין.
20. איטר שנקטע חלק מידו השמאלית ולכן עושה כל מלאכתו בימין, אם יניח תפילין על שמאלו. הרב יצחק יעקב וייס, להרב אליהו שטרנבוך.
- מנחת יצחק ח"י, סי' א, עמ' א-ג.
- יניח בשמאל ויברך, ואחרי התפילה יניח בימין בלי ברכה.

21. איטר שהחל להניח תפילין כימין, ונקטעה ידו השמאלית. הרב שמואל הלוי ורזנר. שבט הלוי ח"ז, סי' ז, עמ' ט-י.
יניח של יד בלי ברכה, יברך את שתי הברכות על של ראש.
22. איטר שנקטעה ידו השמאלית. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב אליהו שטרנבוך. ציץ אליעזר ח"ח, סי' ג, עמ' ז-ט.
עליו לשנות מכפי שנהג עד כה. יניח בזרוע השמאלית, ויברך כרגיל.
23. הנחת תפילין בגדם ידו השמאלית. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' א, עמ' א-ו.
אם נשאר חלק מן הזרוע יניח עליו תפילין בלי ברכה. חילוקי דינים באיטר מלידה ושלא מלידה.
24. הנחת תפילין של יד על גבס. הרב דוד רוזנברג, להרב משה שטרנבוך. מנחת דוד ח"ד, סי' קו, ס"ק א, יז, כ, עמ' ריח, רכב.
פסקו בזה בשו"ת מנחת יצחק ח"ב, מו, וחלקת יעקב ח"ב, מג. הרב מפאפא השיב, שהמחמיר ליטול ידיו בצאתו מבית חולים שיש בו מת - תבוא עליו ברכה.
25. טקס בר-מצוה לחרשים-אלמים. הרב יונה מצגר. הצפה, י"ג תמוז תש"ן, 8.
נער המאזין במכונת שמיעה, ויודע חובותיו בתפילה והנחת תפילין אותן למד בבית ספר מיוחד, רשאי להניח תפילין ולחגוג בר מצוה.
26. שיעור ראית אדם למרחוק. הרב דוד רוזנברג, להרב דוד יואל וייס, בתשמ"ג. מנחת דוד ח"ד, סי' קיא, עמ' רכו-רכח.
חולק וסובר שהמסיר משקפיו אין לו הגדר של מלוא עיניו.
27. קריאת שמע ותפילה למי שנסתם לו פי הטבעת, ובניתוח פתחו והידקו הכיס היטב. הרב יצחק יעקב וייס. מנחת יצחק ח"י, סי' ח, עמ' יב-יז.
יש להתיר לכתחילה, ואפילו להוציא אחרים.
28. תפילת יחיד בבית מדרשו. הרב שלום משאש. זכור לאברהם, תש"ן, קמה-קמט.
רב זקן שקשה לו ללכת לבית כנסת ומבטל הרבה מלימודו, רשאי להתפלל בביתו ביתר כוונה בשעה שהציבור מתפללים.

29. חולה סוכרת או שנחלש ליבו באמצע התפילה וצריך לאכול מיד, אם יברך תחילה. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' נב, עמ' סד-סה.
- עד ישתבח יברך, אבל אשכנזי לא יברך בברכות קריאת שמע, ויהרהר בלבד.
30. כבד פה מהו לרדת לפני התיבה. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' מה, עמ' ס.
- יש שני סוגי גימגום, ואם אחרי שמגמגם מוציא המלים מפיו כרגיל - יכול להיות ש"ץ.
31. כהן שיש לו אצבע יתירה. הרב יונה צבי ברנפלד מדברצין, להרב מסט. מיקלוש, בתרכ"ו. חידושי רבי יונה צבי, עמ' רה-רו.
- יכול לשאת את כפיו, ואפילו מדאורייתא כשר.
32. נשיאת כפים ככהן משותק שאינו יכול לחלוץ נעליו. הרב יצחק יעקב וייס, לנכדו הרב עקיבא מנחם סופר. מנחת יצחק ח"י, סי' יא, עמ' כו-כז.
- אפשר להמציא עצה שיהיו נעליו מחוברות למכנסים.
33. כהן כבד פה וכבד לשון שהעליה לתורה עולה לו בקשיים מרובים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. ציץ אליעזר ח"ח, סי' כט, עמ' נג.
- יכול להימנע מלעלות, ואינו פוגע בזה בכבוד התורה.
34. עליה לתורה לאילם ששומע ואינו מדבר. הרב שמואל ווזנר. שבט הלוי ח"ז, סי' כ, ס"ק ג, עמ' יח.
- נראים דברי שו"ת קרן לדוד סי' כז, שלא יעלה לתורה, מכיון שאינו יכול לברך.
35. חיוב סומא במצוות. הרב נחום לאם. תורה שבעל-פה לא, תש"ן, קו-קיא.
- הרוב נוהגים כיום לקרוא סומא לתורה, ובכך מתבטאת השתייכותו לציבור שומרי המצוות.
36. אם סגי נהור יכול לקרות בתורה. הרב משה פרוינצאלו, בשנת שכ"ט.
- שאלות ותשובות ח"א, סי' יח, עמ' לג-לד.
- אינו עולה לתורה, דלא כהמקילין. נכדו הרב אליעזר כותב שכן פשט המנהג במנטובה על פיו.

37. קריאת ההפטרה מכתב ברייל. הרב רחמים נאהורי. רחמיך רבים, סי' א, עמ' קלג.
 לדעת המחבר באו"ח סי' קלט, סומא אינו עולה לתורה כלל.
 לסברת המקילים המובאים שם בכף החיים, יש לאפשר לו לקרוא משום עת לעשות לה', ואולי אפילו לומר את הברכות.

ג. נטילה וברכות

38. מי העיר שהשלטונות שמים בהם סמי רפואה, ומתעכרים ואחר כך מצטללים. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' נו, דף ע: עב.
 זהו שינוי להשכיח שכשר לנטילת ידים, ומה גם שחוזר לברייתו, רק צריך להחמיר ולהמתין עד שהמים יהיו צלולים.
39. נטילת ידים לסעודה במי שאינפוזיה תחובה בידו ואינו יכול לכסותה במפה. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' עג, עמ' פא-פב.
 יטול אותה יד עד סוף אצבעותיו, ויכול לברך על נטילת ידים ברכים. ישתדל לאכול את הלחם בכף.
40. אשה שיש לה מחלת עור והרופאים אסרו לה לרחוץ ידיה במים, מה תעשה בנטילת ידים שחרית והאכלת ילדיה הקטנים. הרב יואל זאב גלטשטיין, לתלמידו ר' מאיר קרויס מאונגוואר, בתרצ"ו. שו"ת נחלת יואל זאב ח"ב, סי' א, עמ' א-ג.
- אונס שאני, ויש דעות שאין רוח רעה שכיחה בינינו. מה טוב אם אפשר לרחוץ במי פירות, או לכרוך ידיה במפה ולהאכיל.
41. אם יכול חולה שגופו אינו נקי, לאכול בלי ברכות הנהנין. הרב דוד רוזנברג, להרב שמואל וזנר, בתשמ"ז. מנחת דוד ח"ד, סי' קיג, ס"ק ב, עמ' רלב.
 דן כמה שפסק שחולה שיש בו סכנה לא יברך לפניו, כי ברכת הנהנין דרבנן.
42. השותה בסעודה רפואה מתוקה. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' עח, עמ' פו.
 יכרך תחילה שהכל. - להלן בסי' פד פסק שעל תרופה מברך רק בכזית או רביעית, אבל לא על טעימה בעלמא. - בסי' רכט ס"ק ב הביא, שאין רוח רעה שורה על תרופות שאינן ראויות לאכילה.

43. האוכל שמרים לכריאות גופו. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' פד, עמ' צב.
- אין דרך לאוכלם בפני עצמם בלי תערובת, ולא יכרך כלל.
44. חלה בצינים פחים ונתרפא, אם חייב לברך הגומל. הרב חיים נסים חזקיה חורי. שו"ת חיים וחסד, סי' ד, עמ' ו-ח.
- להלכה עיקר שיכרך, אע"פ שאומר הגומל לחייבים טובות, וחולי זה אינו בא בגלל חטאיו.
45. ברכת הגומל ביצא מסכנה לסכנה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב נסים ששון. ציץ אליעזר חי"ח, סי' כב, עמ' מ-מב.
- ימתין עד שינצל משתי הסכנות, ויברך אז על שתייהן.
46. ברכת הגומל על ידי אשה ויולדת. הרב משה ישמח. טללי אורות א, תשמ"ט, 83-94.
- סיכום המנהגים היום כיצד יולדת מברכת.
47. האם חייב האב לברך הגומל, על בנו או בתו הקטנים שהבריאו ואינם יודעים לברך. הרב פנחס זביחי. שו"ת עטרת פז ח"א, סי' ד, עמ' סה-עג.
- יודה האב ויכרך, אבל בלא שם ומלכות. פרטי דינים נוספים בהלכות ברכת הגומל.

ד. שבת

48. קונטרס רפואה ויולדת בשבת ויום טוב א-ב. באידיש. הרב אשר לעמיל שווארטץ. ברוקלין, דפוס מזל, תש"ן, כו, פו עמ', הסכמות רבות, הקדמה.
49. עניני הצלת נפשות. הרב דוד שור. המאור שיג, תש"ן, 26-33.
- בירורים בדין סיכון עצמו והוצאת ממון להצלת חבירו ועוד.
50. עדיפויות בהצלת נפשות בציבור. הרב שלמה דיכובסקי. תורה שבעל-פה לא, תש"ן, מ-נא.
- צרכי רבים נחשבים כפיקוח נפש. חיוב היחיד לסכן עצמו להצלת הכלל.

51. חילול שבת במקום פיקוח נפש רוחני. הרב ירוחם פרגא. שערי ציון ב, תש"ן, 90-87.
להלכה אין לחלל שבת להציל חבירו מחטא.
52. בענין חולה שיש בו סכנה. יחיאל מיכל ארשטר. זכרון ארבע, רכט-רלב.
דיון אם ההיתר משום הותרה או דחוייה.
53. חולה מסוכן בשבת, ישחטו לו או שיאכל נבילה. הרב אליהו ברוך שולמן. ברקאי ו, תש"ן, 265-256.
בירור גדרי הותרה או דחוייה.
54. חולה המאכילין אותו הקל הקל. הרב יצחק יעקב וייס, לר' שמואל זאב שלזינגר. מנחת יצחק ח"י, סי' מו-מו, עמ' פה-פח.
פלפול מימי חורפו לתרץ קושית הגאון מגרוסוורדיין, לפי גירסת התוספתא ביומא, פרק ד, הלכה ה.
55. חולה שאמדהו לשתי גרוגרות. הרב יוסף רכס. הר המלך ו, תש"ן, ריח-רכ.
ביאור דברי הרמב"ם בהלכות שבת, פרק ב, הלכה ח.
56. רפואה או ישועה בדרך סגולה במקום איסור. הרב יחיאל מיכל גבריאלו. זכרון ישראל משה, תש"ן, צז-ק.
מחלוקת ראשונים ואחרונים, אם שבת נדחית לצורך פיקוח נפש גם ברפואה סגולית.
57. חולה שצריך ויכול לחלל שבת, האם עדיף שיעשה בעצמו ולא אחר. הרב נפתלי נוסבוים. מקבציאל טו, תש"ן, צה-צח.
אין הבדל אם החולה יחלל או אחר, כי שניהם מצווים על פיקוח נפש.
58. חולה שיש בו סכנה ומותר לחלל שבת עבורו, אם עדיף לעשות על ידי שנים. הרב יצחק יעקב וייס, להרב ישראל מאיר ערלנגר. מנחת יצחק ח"י, סי' ל, עמ' נה-נו.
כשצריך להרים שפופרת ליולדת, נכון ששנים יעשו זאת יחד.

59. כשאפשר להמתין בחילול שבת לצורך חולה מסוכן, האם יחללו מיד, או שיש לאחר ככל האפשר. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' קלח-קלט, עמ' קכו-קכח.
- הרש"ש ביומא דף פד ע"ב כתב שהזריז הרי זה משובח, וכן מותר לחלל פעמיים, גם כשהפעם השנית יכולה להידחות לערב. אחרים יכולים לחלל לחולה, גם אם הוא יכול לחלל עבור עצמו.
60. איסור דאורייתא ע"י שינוי לצורך חולה שאין בו סכנה. הרב שבתי שלמה וויגדער, להרב אברהם באדוש, בתשל"ו. שאלות ותשובות בסוף ליקוטי הלכות, סי' ג, עמ' קה.
- מותר במקום צער, כשאי אפשר בקלות לעשות על ידי עכו"ם.
61. האם חייב חטאת במלאכת כתיבה, הוצאה, כורר ושאר מלאכות בשמאל בשבת. הרב שמואל וזנר. עם התורה, מהד' ג, חו' ג, תש"ן, ה-ז.
- פרטי חילוקי הדינים של איטר לגבי שבת.
62. אם מותר לחברת הצלה לחלל שבת כשאפשר על ידי גוי. הרב יום טוב הלוי שוורץ. אדני נחושת ח"א, סי' עב, עמ' רמז-רסט.
- יש לעיין אם בכלל מותר להם לנסוע, כי יש גוים מיומנים, וגם נקראים להצלת גוי, ולחזור בודאי אסור.
63. מלמד תשב"ר החבר בחברת "הצלה". הרב שמואל וזנר, להרב שמואל אליעזר שטרן. שבט הלוי ח"ז, סי' קנט, עמ' קנח.
- מלמד חייב להפסיק הלימוד לצורך פיקוח נפש, ויש לעיין אם הילדים שמשאיר לא יתקוטטו ויבוא לספק פיקוח נפש. יכול לעבור רמזור כשברור לו שאין בזה סכנה, ואל יחשוש משלילת רשיונו.
64. חילול שבת על מפלת לפני ארבעים יום, או להאכילה ביום כיפור כדי שלא תפיל מפני סכנתה שלה. הרב שמואל וזנר, להרב משה הלברשטם. שבט הלוי ח"ז, סי' פ, עמ' פד-פה.
- גם הפלה קודם ארבעים יום סכנה לאם, ויש להקל.
65. צורכי תינוק בשבת. הרב דוד רוזנברג, להרב יהושע השל דייטש, בתשמ"ג. מנחת דוד ח"ד, סי' יד, ס"ק ו, עמ' לא-לג.
- תינוק דינו כחולה שאין בו סכנה, ומותר לשקול לו כמות האוכל שצריך, מותר לומר לנכרי לבשל לו, ומותר בבישולי עכו"ם. - בעמ' קיז כתב לו משו"ת מנחת יצחק ח"ג, סי' לה, שאין לקחת בשבת אספירין במיחוש קל, רק כשחלה כל גופו.

66. עד כמה שנים נחשב תינוק כחולה שאין בו סכנה. הרב דוד רוזנברג, להרב יצחק יעקב וייס וממנו, בתשמ"ג. מנחת דוד ח"ד, סי' נה, עמ' קיח-קכא.
דיון אם קטן נקרא לפי חורפו ואינו כרוך אחר אמו, או עד גיל תשע כפסק המנחת יצחק ח"א, סי' עח.
67. חילול שבת לתינוק החולה במחלת טיי-זקס. הרב צבי מגנצא. אור המזרח קלח - קלט, תש"ן, 281-278.
לדעת הרב ולדינברג בהיותו במעי אמו אין מחללין את השבת, וכשנולד כן.
68. ריפוי נכרי בשבת. הרב ישראל מאיר לאו. שנה בשנה, תש"ן, 170-175.
במקום הצורך כשאין ברירה אחרת, מותרת גם מלאכה דאורייתא.
69. סיכת שמן או רחיצה במעונות מרפא לבריאים בשבת. הרב אורי קפאח. נר יצחק ב, תש"ן, סב-סד.
מותר כאשר אינו מכויץ לרפואה, ודרך לעשות כן.
70. אכילת סמי מרפא על ידי בריא בשבת, ודין חולה האוכלם שלא לשם ריפוי. הרב שלמה צדוק. אור ישראל (נתיבות), תשמ"ט, פז-פט.
מותר לבריא או לחולה לקחת בדרך אכילה ויטמינים וכדורי מציצה להנאה ללא כוונת ריפוי.
71. בעל מלון ומסעדה שנחלש ואינו יכול לטפל בזה, אם יכול להשכיר ליהודים מחללי שבת. הרב יואל זאב גלטשטיין. נחלת יואל זאב ח"ב, סי' יד, עמ' לא-לב.
יש להתיר בלי חשש של מסייע עוברי עבירה ומראית עין.
72. שמיעת סומא תפילות השבת על יד טעיף (קלטת). הרב דוד רוזנברג, להרב בנימין זילבר, בתשמ"ו. מנחת דוד ח"ד, סי' ק, עמ' רד.
חולק וסובר שאין להתיר לו, ואין בזה שום רפואה.
73. חיוב הבעל לעלות לתורה בשבת בה אשתו היולדת הולכת לבית הכנסת בעיר אחרת. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' ח-ט, עמ' יג-טו.
הבעל אינו חייב כשאשתו בעיר אחרת, רק כשתחזור לעירה.
74. מוקצה בתרופות. הרב בצלאל בלוי. מאור הרמה ב, תש"ן, לה-מא.
יש חילוק בין תרופות למחלות שכיחות שאינן מוקצה, לבין תרופות למחלות נדירות.

75. מוקצה בתרופות. הרב אברהם וייס. שערי ציון ב, תש"ן, 71-75. לקיחת תרופות על ידי הכנסתן מערב שבת למאכל או למשקה. 76-79. יש לדרך שתורפות דינן כאוכלין, ואינן מוקצה אפילו אין החולה לפנינו. דיון אם ההכנסה מערב שבת נחשבת שינוי והיכר.
76. טלטול כלי שאין לו תשמיש היתר כלל בשבת. הרב שרגא אריה קרייזלר. שערי ציון ב, תש"ן, 91-100, 107-111. הרב משה אברהם פטרובר. 101-106. מותר לטלטל תרופות מכיון ששם אוכל עליהן, איסורם זמני ויפקע ממילא לאחר השבת.
77. פצוע קשה ברגלו שאינו יכול ללכת בשבת בלי קביים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם ס. אברהם. ציץ אליעזר חי"ח, סי' לד, עמ' ס-סב. יש להתיר לו לצאת עם הקביים ברשות הרבים דאורייתא.
78. יציאה בשבת בעין של מתכת. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' קלב, כל חדש, דף יא ע"ב. אם משקפים התירו, כל שכן עין תותבת שקבועה שמותר לכתחילה.
79. נשיאת משקפיים במקום שאין עירוב. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. ציץ אליעזר חי"ח, סי' טו, עמ' כח-כט. אין לאסור כהנהגת רבי יוסף בר סלובייצק מבריסק, שכן הרב שלמה הכהן מוילנא התיר והסכים עמו האדר"ת.
80. מכשירי רופאים לחולה בשבת (המשך). ירמיהו בן אשר, הרב דוד שור. המאור שיו, תש"ן, 21. מותר לצאת בשבת במשקפים בעלי מספר חזק, או שצבעם מתחלף לכהן להגן מהשמש.
81. שימוש בשבת לחולה במעלית אוטומטית. הרב יצחק אייזיק ליבס, להרב טוביה שטרן. בית אבי ח"ה, סי' כו, עמ' לט. באים עי"ז לזלזול בכבוד שבת, ומותר רק לצורך מצוה או לזקנים וחלשים.
82. טרנזיסטורים לחולים בשבת. הרב דוד שור. המאור שטז, 13-17. דיונים על מכשירים חשמליים שונים ומעליות בשבת.
83. בישול בשבת באיסור, ונודמן לו חולה שיש בו סכנה שהוצרך לאותו תבשיל. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' ה-ו, עמ' ח-יב. צריך עיון אם נפטר על ידי זה מחיובו, ומסתבר שכן.

84. הפרדת עור הערלה בשבת. הרב יששכר דוד גולדשטיין, לר' שמואל שישא הלוי, בתשל"ח. אהל יששכר, סי' כו, עמ' נא-נד.
דיון בחששות של גוזז, קורע, ומוציא דם.
85. אם המשפכים פונטאנילי בלע"ז יש להם דין מכה שמניחים עליה דבר לרפאותה. הרב משה פרובינצאלו. שאלות ותשובות ח"א, סי' נ, עמ' עו-עז.
כלים דמויי משפך שהרופאים מצמידים לגוף החולה לשאוב דם או ליחה, מותרים בחולה שיש בו סכנה, וכשאינן סכנה יעשה ע"י שינוי כלאחר יד. סדר הכנת התחבושות מערב שבת.
86. ילד שכליותיו אינן עובדות כהלכה, והורו הרופאים להוציא כל יום בצינור אוכל מהמעינים, לראות אם נייר כחול ייהפך לאדום. הרב שמואל וזנר. קול התורה כח, תש"ן, מו-מו.
זהו איסור דרבנן בשבת ולצורך החולה מותר, אחרי בדיקת המציאות בזה.
87. מתן חיסונים בשבת. אהרן קיטאי. מגל ז, תש"ן, 153-162.
חתירה למצוא היתר לתרופת-מנע וחיסון לבריאים, אף כי גזירת שחיטת סממנים שרירה גם כיום.
88. עירוב סממנים במים בשבת לצורך סטריליות סכין המילה. חבישת המילה על ידי מי שלא היה בברית המילה. הרב יואל זאב גלטשטיין, לחתנו הרב יהושע לפקוביטש מקאמרן. נחלת יואל זאב ח"ב, סי' טו, עמ' לב-לד.
מותר לחטא את סכין המילה בשבת. אין לקנחו מדם, ויש לרוחצו תחילה במים. גם אדם אחר יוכל לחבוש התינוק בשבת.
89. נטילת אספירין בשבת. הרב יום טוב הלוי שוורץ. שו"ת אדני נחושת ח"א, סי' סה, עמ' ריא-ריג.
החש בראשו לא יטול אספירין, מכיון שזה לרפואה.
90. כדורי הרגעה לחולשת כל הגוף בשבת. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' קלה, עמ' קכה.
כשהגוף התרגל לקחתם מותר גם בשבת, וישתדל להיגמל מזה. - אבקת ריפוי למניעת זיעה אין לתת בנעלים. גם כששם בערב שבת לא ינעלם בשבת, ורק כשנעל לפני שבת מותר ללבושם גם בשבת.

91. תרופות בשבת לחולה מעיים. הרב יצחק אייזיק ליבס, להרב משה גרוסמן. שו"ת בית אבי ח"ה, סי' יג, עמ' כן-כו.
חולה אולקוס האוכל מעט מעט, יכול בשבת לאכול הסעודות כרגיל, אע"פ שע"ז יצטרך ליטול כדורים לפני כן או אחרי כן.
92. פינוי חולים בשבת מבית חולים כשהבריאו ממחלה מסויימת, למנוע הידבקות במחלות אחרות. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב אליעזר שפירא. ציץ אליעזר ח"ח, סי' יג, עמ' כג-כה.
חולק על דעתו, וסובר שאין להתיר הסעת החולים בשבת או אפילו ביום טוב, וצדדי ההיתר רק בנהג עכו"ם.

ה. מועדים

93. חולה שצריך לאכול חמץ בפסח. הרב יצחק אייזיק ליבס, להרב יעקב צבי ריבא. בית אבי ח"ה, סי' ל, עמ' מג.
עדיף שיאכל כזית בפעם אחת מאשר הרבה חצאי זיתים.
94. שינים ותתבות. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' קלח, כל חדש, דף טו ע"א.
לקט דעות האחרונים לענין פסח ובשר בחלב.
95. איטר בהסיבה. הרב מאיר מאזוז. אור תורה רסו, תש"ן, תנו-תנו.
יסב לשמאל ככל אדם, ובדיעבד שהסב לימין יצא.
96. הסיבת איטר בליל פסח. הרב אריה וייס. עולת ראייה, תש"ן, סי' מח-מט, עמ' קמח-קנא.
גם איטר מסב על שמאלו, משום שהסיבת ימין סכנה גם בכל ימות השנה.
97. הנופל למשכב אחרי שתית ארבע הכוסות. הרב דב אהרן בריזמן. המאור שח, 8-10.
בגלל מחלת הדם שלו פטור מארבע כוסות, וישתה חמר מדינה.
98. אם צריך חולה שאין בו סכנה לדחוק עצמו לאכול הכזית מצה כשזה מזיק לו. הרב דוד רוזנברג, להרב אפרים גרינבלט, בתשד"מ. מנחת דוד ח"ד, סי' כו, עמ' נח-סב. להרב שרגא פייביש שניבלג וממנו. סי' סה, ס"ק ו, עמ' קמו; סי' סו, ס"ק ד, עמ' קמז. להרב משה שטרנבוך. סי' קכ, ס"ק ו, עמ' שמו.
סיכום הנאמר בספרי השו"ת, וחילוקי הדינים שבזה.

99. ספירת העומר בשכיב מרע. הרב אריה וייס. עולת ראיה, תש"ן, סי' נז, עמ' קצא-קעג.
- חולה מסוכן שלדעת הרופאים לא יחיה עוד יותר מימים אחדים, יכול להתחיל לספור בברכה ללא חשש ברכה לבטלה.
100. העישון ביום טוב ובשאר ימות השנה. הרב שמאי קהת גרוס. המחנה החרדי, כ"ט אלול תש"ן, 24.
- בזמננו אין כבר ההיתר לעשן ביום טוב, מפני שאינו שוה לכל נפש ואינו מועיל לרפואה. אדרבה, מוסכם היום שהוא מסוכן ומזיק מאד לבריאות. נספח: פרטי הלכות אכילה לחולה ביום כיפור.
101. קידוש של יום טוב שני ביום טוב ראשון מבעוד יום לצורך חולים. הרב יצחק יעקב וייס, להרב זאב פלדמן. מנחת יצחק ח"י, סי' מא, עמ' עו.
- בבית חולים בשעת הדחק, יכולים לסמוך להקל לקדש מבעוד יום בימים האחרונים של פסח, סוכות, שבועות ור"ה, אך לא בימים הראשונים.
102. הנהגה להתענות בה"ב ונודמנה לו סעודת מצוה, או שתקף אותו חולי וחולשה. הרב שמאי קהת הכהן גרוס. המחנה החרדי, ג' חשון תש"ן, 14.
- חולה צריך התרה אם רוצה להתיר קבלתו לגמרי, ואם לא - אין צריך התרה, ויפדה תעניתו בממון.
103. אם מעוברות ומיניקות מתענות בחוץ לארץ ג' התעניות הנוספות על עצירת גשמים. הרב חיים נסים חזקיה חורי. חיים וחסד, סי' לא, עמ' לט.
- יש לצדד שיתענו, ואין בזה חילוק בין חוץ לארץ לארץ ישראל.
104. זריקות מזון בתענית. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' לא, דף כו-כו.
- מותר להזין בתענית דרך הורידים, מכיון שאין זה דרך אכילה, ואין כוונתו לאכילה. מביא שו"ת הלכות קטנות, סי' צז, לגבי תרופה מרה בתענית.
105. עיונים בהלכות חולה שאין בו סכנה. הרב צבי שכטר. אור המורה קלח-קלט, תש"ן, 220-215.
- בעיקר בהלכות הנוהגות בתשעה באב.
106. דין החולה ושיעור העינוי בתשעה באב וכתענית ציבור. הרב זאב דב סלונים. אהלי שם ד, תש"ן, קח-קיב.
- בכל תעניות הציבור שיעור העינוי הוא ככותבת כמו ביום כיפור.

107. יולדת תוך שלושים כתשעה באב. הרב אברהם דוד הורביץ. קנין תורה בהלכה ח"ו, סי' לב, עמ' מא-מב.
ביאור דברי המפרשים בהלכה זו.
108. נטילת ידיים בחולה שצריך לאכול כתשעה באב או ביום כיפור. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב שלמה גשטטנר. ציץ אליעזר ח"ח, סי' יז, ס"ק ג, עמ' לג.
הרבה אחרונים סוברים שצריך ליטול ידיו.
109. הקזת דם לחולה בימים כ"ז וכ"ח באלול. הרב שלמה מאזוז, להרב חיים חורי. חיים וחסד, סי' פח, עמ' קמ.
בגמרא נזכר שלא להקז בערב שבועות, אבל בשאר הימים יש להתיר.
110. חולה ואינו יכול לקיים מנהגו להתענות בערב ראש השנה. הרב שלמה מאזוז, להרב חיים חורי. חיים וחסד, סי' פט, עמ' קמא.
אם הוא מתחרט על שלא אמר בלי נדר יש להתיר לו, ובפרט שיש לצדד שבחולה אין צריך התרה.
111. חולה ביום הכיפורים. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' קצא, עמ' קסט.
לדעת רבי עקיבא איגר יקדש לפני האוכל, והאחרונים חלקו עליו.
מי שיש לו חום גבוה יכול לשתות כשיעור. בסי' קפט מבאר ענין מי שאחזו בולמוס.
112. הנראה בריא - אם נאמן לומר שהוא מסוכן, כדי שיהא מותר להאכילו ביום כיפור. הרב נתן גשטטנר, להרב שמואל אליעזר שטרן. להורות נתן ח"ז, סי' מ, עמ' סא-סד.
מותר לחלל שבת ולהאכיל ביום כיפור מי שנראה כבריא ואומר צריך אני, וכל שכן אדם כשר המבקש שיקחוהו לבית חולים או יתנו לו זריקה.
113. יולדת שחל יום כיפור בתוך שלושה ימים ללידה. הרב עובדיה יוסף. אור תורה רס, תש"ן, ג-ט.
אסור לה לצום, אפילו אם אומרת שיכולה והרופאים מאשרים את דבריה.
114. יולדת תוך שלושה ורוצה להתענות ביום כיפור. הרב פנחס ב. טולידנו. שרידים יא, תש"ן, מ-מג.
כשמרגישה שיכולה והרופאים מאשרים דבריה רשאית לצום, אלא שהרב עובדיה יוסף פסק להיפך.

115. לקיחת רפואה ביום הכיפורים. הרב אפרים גרינבלט. העמק נה, תש"ן, פד-פה.
- מי שיש לו כאב ראש חזק מאד ביום כיפור, יכול לבלוע אספירין בלי מים.
116. אספירין לכאב ראש ביום הכיפורים. הרב בנימין בק. מצבת פנחס, צו-צט.
- יש מקום להתיר לבלוע בלי מים, מכיון שאינם אוכלים, והם מרים ביותר.
117. מקיז דם במצוות סוכה. הרב יעקב היילפרין. מאור הרמה א, תש"ן, נד-נה.
- חייב בסוכה, ודברי המגן אברהם לקוחים מהאור זרוע.
118. טלטול ספר תורה לפרשת זכור אפילו לאינו חשוב או חולה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב דוד ורנר. ציץ אליעזר ח"ז, סי' ח, ס"ק ג, עמ' טז.
- נוהגים להקל ולטלטל ספר תורה.
119. החייבים בזכירת מעשה עמלק והפטורים ממנה. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' מט, עמ' עב-עה.
- טומטום ואנדרוגינוס חייבים מספק בקריאת פרשת זכור דשמה זכרים הם, אבל הטומטום אינו מצטרף לעשרה. סומא חייב, אבל לכתחילה אין להעלותו לפרשה גם אם הש"ץ פיקח. סומא ואפילו הרבה סומים מצטרפים לעשרה, ובלבד שהחזן הקורא יהיה פיקח, וכן העולה למפטיר לכתחילה יהיה פיקח.

ו. איסור וסכנה

120. האכלת צלי טחון שלא נמלח, לחולה שאסור לו לאכול מלח. הרב בנימין בק. מצבת פנחס, קה-קו.
- בדעבד יש להתיר כשצולים כמות שהוא, בלי ביצים ואפילו לא קמח מצה או בצלים.
121. אכילת כבד חי לצורך רפואה בחולה שאין בו סכנה. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן ח"ז, סי' נה, עמ' פא.
- יש לצדד להתיר אכילת כבד חי גם כשאין החולה מסוכן.

122. מי שיש לו כאב בפה, ורפואתו לרחוץ ולשהות חלב בין החניכים, אם מותר לעשות כן אחר אכילת בשר. רבי יוסף תאומים הפמ"ג. ספר הזכרון (וייס), סד.
- באיסור דרבנן מותר בחולי שאין בו סכנה, ואף באיסור דאורייתא אולי מותר, כי הטעימה דרבנן.
123. עישון סיגריות לפי ההלכה. הרב עובדיה יוסף. יום הששי, ד' ניסן תש"ן, 46.
- אסור לעשן בבית הכנסת, ויש להתיר רק בתנאים מסוימים. ראוי להימנע בכלל מעישון, מפני שהוא מזיק לבריאות.
124. פאר תחת אפר, העישון בימי חול ובימים טובים לאור ההלכה. דב אטינגר. מהד' ב' מורחבת. ירושלים, עמותת קן צפור, תש"ן, רפח עמ'.
- מעמ' רמט מכתבים והארות שקיבל המכתב על המהדורה הראשונה, ומאמרי ביקורת בעתונות.
125. נזקי עישון. פרופ' מיכה אדלר - פרופ' יהודה שינפלד. *אסיא מז-מח, תש"ן, 90-100. סיכון העובר על ידי עישון. הרב מנחם סליי. 101-108.
- יש איסור לסכן את העובר, ואף חיוב תשלומים כשהזיקן.
126. פרסומת לעישון לאור ההלכה. הרב יונה מצגר. הצפה, י"ט חשון תש"ן, 8.
- אין לפרסם סיגריות בגלל הסכנה שבעישון. אברהם מלמד משיג.
127. אחריות משפטית למותם של קרבנות העישון - סוחרי סיגריות נתבעים ליתן את הדין. עו"ד עמוס האוזנר. *אסיא מט-נ, תש"ן, 44-61.
- מאמר שפורסם בהרפואה 118, ט, עם הערות עורך והוספות.
128. אם מותר להתרפא בדבר האסור. הרב רחמים נאהורי, להרב אליהו סוסאן, בתשכ"ז. רחמים רבים, סי' י, עמ' קפז.
- כדורים מדבר האסור מותרים לחולה שאין בו סכנה או שיש לו חולשה כללית, וכן זריקות וכמוסות מותרות. בריא לחיזוק גופו אסור.
129. תרופות (כדורים) שמערכים בהם ג'ליטין מבהמות טריפות. הרב שמואל ווזנר. שבט הלוי ח"ז, סי' קלה, עמ' קלח.
- כל תרופה שיש בה איסור בתערובת, מותרת לחולה שאין בו סכנה ולא מיחוש בעלמא, ואם אפשר בתרופה אחרת, מצוה להדר אחריה.

* מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 325-335, 356-366.

** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 336-353.

130. סמי רפואות שיש בהם ממאכלות אסורות ומאיסורי הנאה - לחולה שאין בו סכנה. הרב אלעזר כהנוב. המתיבתא, תשמ"ו, סו-פח.
בירור דעות הראשונים והאחרונים, ודרכי נטילת התרופות ע"י עטיפה או עירוב דבר מר.
131. כומר המרפא חולים בלי סמים. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב מאיר כץ, בתשל"ג. שו"ת עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' פט, עמ' קל-קלא.
יש צדדים לומר שאסור, ויפסקו רבנים מובהקים היכולים לברר פרטי נידון זה.
132. גילוח השערות לפני ניתוח שכר. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סוף סי' רלג, עמ' ר.
אין בזה חשש של לא ילבש.

ז. טהרה

133. אשה שפסק וסתה מחמת חולי. הרב ידידיה מונסונייגו. שו"ת דבר אמת, סי' עה, דפים קד ע"א - קח ע"ב.
צודק הבעל בטענותיו שרוצה עוד ילדים, ויכול לשאת אחרת עליה.
134. מצאה דם כשאין לה וסת קבוע, ופעמים רבות יש לה כאבי גב ומשתנת לעתים תכופות. הרב חיים נסים חזקיה חורי. חיים וחסד, סי' צג, עמ' קמא-קמה. הרב אלטר מאזור. קמה-קנ.
לדעת ר"ח חורי זהו ספק דאורייתא ולהחמיר, עד שיצורף עוד ספק ויהיה דרבנן להקל. לדעת ר"א מאזור יש כאן ספק ספיקא להקל.
135. אשה שמרגשת תמיד שבטנה נפוחה קודם ראיית דם. הרב יואל זאב גלטשטיין. שו"ת נחלת יואל זאב ח"ב, סי' מב, עמ' קסו.
זהו סימן לקבוע וסת על פיו, ותפרוש כשמרגישה שבטנה מתנפחת.
136. המרגשת כאב בשעת הטלת מי רגלים. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי מושקוביטש, בתש"ט. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קמב, עמ' רנה.
כשרופא מומחה הוציא בקטטר (צינור) שתן עם דם יש להקל, מכיון שהיא מעוברת בחודש החמישי. - אשה שנותחה להוצאת האם והמקור וממשיכה לראות, סימן שלא חתכו הכל ויש חילוקים בזה.

137. מצאה בבוקר דם עב, ובעלה חולה טחורים. הרב חיים נסים חזקיה חורי.
חיים וחסד, סי' פז, עמ' קלח-קמ.
לאחר דיון רחב בכל הצדדים, מצדד שתוכל לטבול ולשמש.
138. איש או אשה חולי טחורים, אם יכולים לתלות הדם בזה. הרב בוגיד
סעדון, בתשל"ד. מגיד תשובה ח"א, משיב אמרים, סי' ב, עמ' ה; סי'
יח, עמ' מד-נא.
אם רגיל למצוא לפני כן או אחרי כן - יש לתלות במחלה.
139. אשה שראתה על העד מראה נוטה לאדמיות, ורופא חרדי אמר שיש לה
מכה בצואר הרחם. שאלת הרב יהודה הורביץ, תשובת החזון איש,
ביאור הרב בנימין מנדלסון. יהודה מחקקי, ברוקלין תש"ן, ז-ט.
אם יש שם פצע, בודאי זה דם מכה שלדעת הרשב"א וסיעתו אינו
בכלל התקנה של דם בתולים, ואין להחמיר בדברי סופרים.
140. בתולה שנישאת ומרגשת כאב גדול בכל ליל טבילה, ופירש ממנה
ומצאה דם. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי מושקוביטש,
בתש"ח. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קמא, עמ' רנד.
דינה כנדה, וצריכה ספירת שבועה נקיים.
141. היה לה פצע מוציא דם לאחר דם הבתולים. הרב שמאי קהת גרוס. שבט
הקהתי ח"ג, סי' רלז-רלח, עמ' רד-רו.
בנסיבות השאלה יש לתלות הדם במכה וטהורה. - כאבים בחלקים
שונים של הגוף אין מצטרפים לוסת הגוף. - זריקה או כדור
שגורמים לראיית דם, יש לה לחשוש אחרי שלקחה את התרופה.
142. חולת גולדענע אדער (עורק הזהב) שקנחה וראתה דם יוצא כמורגל
בהחולי, או שאחר תשמיש מצאה כתמי דם יותר מכשיעור. הרב משה
נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי הכהן מושקוביטש, בתש"ט. עטרת
משה, יו"ד, ח"א, סי' קמ, עמ' רנג-רנד.
דיון בתשובת החתם סופר, יו"ד, סוף סי' קפה, שהקל בבדיקה
מסוימת כי פי הטבעת ופי שפת הרחם סמוכים מאד.
143. אשה שיש לה עורק זהב, והיא תוך חדשיים ללידתה, ומצאה דם על
העד. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי מושקוביטש. עטרת
משה, יו"ד, ח"א, סי' קמג, עמ' רנה.
פרטי דינים כשהרגישה שנפתח המקור, אם יש להקל.

144. יולדת על ידי ניתוח קיסרי, אם נחשבת ליולדת לענין סילוק דמים. הרב בצלאל שטרן. שיח תורה א, תש"ן, ט-יא.
- הפילה רוח או ילדה בניתוח קיסרי, היא בחזקת מסולקת דמים כל כ"ד חודש שאחרי כן.
145. הפילה רוח וילדה בניתוח קיסרי, לענין חזקת מסולקת דמים כל כ"ד חודש שאחרי כן. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' עט, עמ' קיח-קיט.
- שתיהן בחזקת מסולקת דמים כל כ"ד חודש.
146. אשה שאחרי לידתה בליל טבילה בשעת התשמיש הרגישה כאב באותו מקום. הרב משה נתן נטע למברגר, בתש"ח. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קמד, עמ' רנו.
- דין אם היא בכלל רואה דם מחמת תשמיש.
147. מינקת שחזרו ראיותיה. הרב משה נתן נטע למברגר. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קלה, עמ' רמח-רנ.
- בירור השיטות ופרטי ההלכות, כשחזרה לראות לאיזה יום חוששת.
148. זקנה שקיבלה עירוי דם, ויצא דם מאותו מקום. הרב משה וובר. שיח תורה א, תש"ן, יב-יג. הרב שמואל ווזנר. יד-טו. הרב יעקב יצחק גיימן. טז-יז.
- היתה סברה להקל שזהו מעורף הדם הזר שיוצא דרך מקומות שונים בגופה, ובכל זאת מחמת כמה נימוקים אין להתיר. וכן פסק בשו"ת תפארת אדם ח"ג, יו"ד, סי' יא, בשם רבי יואל טייטלבוים מסטמר.
149. בדיקת רופא במכשיר, או קילוח מים לבית הרחם. הרב שלום מרדכי הכהן שבדרון. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' עה, עמ' קג.
- ראתה דם אין צריכה ז' נקיים, שאין זה מן המקור.
150. אשה שאין לה רחם, אין צריכה לספור ז' נקיים כשתבעוה לינשא. הרב שרגא פייביש שניבלג. שיח תורה א, תש"ן, יח-כא.
- תשובה למשיג על מה שפסק בשו"ת שרגא המאיר ח"ד, סי' ה.
151. רואה דם בימי ספירתה, וקודם לזה מרגשת כאבים השונים מהכאב שלפני הוסת. הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, להרב יצחק אונא, בתש"ג. פסקים וכתבים, יו"ד, ד, קצ-קצה.
- אין להתיר כל עוד לא יבררו רופאים מומחים שיש לתלות במכה ממש.

152. אשה שיש לה כאבי בטן והרופא ציוה לה הזריק לה באותו מקום, אם מותרת לעשות זאת בימי ליבונה. הרב יואל זאב גלטשטיין, לר' אפרים. נחלת יואל זאב ח"ב, סי' מג, עמ' קסז-קעב.
תעשה את הזריקות אחרי שלוש הימים הראשונים.
153. ספירת שבעה נקיים כשהכלה חלתה באדמת. הרב חיים נסים חזקיה חורי. חיים וחסד, סי' צד, עמ' קנ-קנא.
דיון אם לחוש לחומרא באיסור כרת, ותשמור מנהג ג'רבא לספור ז' וז' אחרי ארבעים יום של המחלה, כמנהג ג'רבה שרחיצה תוך זמן זה מזיקה ומסוכנת מאד.
154. רופא שיעץ לזוג שטרם נפקד, לא לאחר ליל הטבילה י"א יום מתחילת הוסת. הרב משה נתן נטע למברגר. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קמז, עמ' רנט.
יש מקום לדון בכך, בגלל גודל המצווה של פרו ורבו.
155. הקדמת הטבילה לליל י"ב בשביל העיבור לדברי הרופאים. הרב בוגיד סערון, להרב מיקיץ מאדאר, בתשל"ט. מגיד תשובה ח"א, משיב אמרים, סי' יב, עמ' ל-לד.
אין להקל בזה, וגם לא למה שאומרים שלא להסיר השער באותו.
156. מישוש הדופק לאשה נדה על ידי בעלה הרופא. הרב מאיר מאזוז. אור תורה רסג, תש"ן, רסד-רסה.
לצורך רפואה כשעוסק במלאכתו מותר, ולכתחילה יבקשו רופאה אם קל להשיג.
157. רכיבה בעגלה עם אשתו נדה לים לצורך רפואה. הרב חיים נסים חזקיה חורי. חיים וחסד, סי' צב, עמ' קמא.
ספרדים לא נהגו חומרה דישיבת ספסל, וכאן שגם אחרים הולכים עמו יש להתיר בשופי.
158. בדיני חציצה. הרב יקותיאל פרקש. אהלי שם 2, סו-עד.
אשה ששברה שתי רגליה והיו תשעה חדשים בגבס, ואח"כ מוכרחה ללכת בתחבושת אלסטית שבלי זה אינה יכולה כמעט להציג רגלה על הארץ, מותר לה לטבול עם תחבושת המתלחחת עד לבשר רגלה.

159. אשה שהוזהרה מהרופאים מביאת מים על ראשה. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ח"ל דייטש, בתשל"ז. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קמח, עמ' רנט-רסב.
- קשה להתיר לצעירה שנותרה בגולגולתה, לטבול עם מכסה עור דג הרוק על מקום הניתוח.
160. שכחה להסיר גלד של מכה קטנה. הרב בוגיד סעדון, להרב מקיקץ מאדאר, בתשמ"א. מגיד תשובה ח"א, משיב אמרים, סי' כד, עמ' נח. הרגישה בזה רק אחרי הטבילה, תוך שלושה ימים אינו חוצץ.
161. טבילת אשה משותקת עם חתך בצווארה. הרב מנחם חכם. שו"ת זהב מנחם ח"ב, יו"ד, סי' כט, עמ' ר-רב.
- כשהרופאים ציוו שלא יבואו מים על החתך לבל תיחנק, הסכים עמו הרב שמואל וזנר שתעטוף המקום במטפת רפוייה, או תסתום הנקב בחתיכת צמר גפן הטבולה במי המקוה.
162. נותרה בחיך, ורטיה מודבקת בחזקה בתוך פיה. הרב מאיר אמסעל, המאור שט, 11-15.
- בנסיבות הענין טבול עם הרטיה.
163. חציצה לטבילת נשים בסתימה רפוייה שבשן. הרב יצחק יעקב וייס, להרב ירמיהו פרידמן. מנחת יצחק ח"י, סי' עט, עמ' קלג.
- כבר נתפשטו דברי המקילים בסתימת שיניים, כאשר יש קביעות ואינה יכולה להוציא בעצמה כלי רופא.
164. טבלה ומצאה חלק מקיסם שהרופא הניח בין שיניה. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' רמב, עמ' רט.
- עלתה לה טבילה מפני שבדקה לפני כן, ואם לא מצאה זהו מיעוט שאינו מקפיד. הסכים לזה הרב שלמה זלמן אויערבך.
165. סתימת שיניים במוך לימים אחדים. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי מושקוביטש. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קנ, עמ' רסג.
- אין לסמוך על המהרש"ק שמקל לטבול, ותלך תחילה לרופא שיסיר הסתימה.
166. טבילת אשה שיש לה שן תוחבת מעצם או מזהב. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' לד, דף לב-לג.
- על סמך ספרי שו"ת רבים פוסק שאין צריכה להסירה לטבילה.

167. אשה שהתקינה לה שתי שיניים תותבות באזהרה שלא תסירם. הרב עזרא עלי הכהן טויל. שו"ת ע"ט סופר, יו"ד, סי' ב, דף א ע"ב.
מותרת לצאת בהן בשבת, ועל כן בודאי אינן חציצה לטבילה.
168. ברזלים בפה ליישור השיניים. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, סי' שמא, עמ' רפח.
- יכול להשתמש בהם בין לבשר ובין לחלב, רק שיזהר שלא לאכול בשר ורוח מכלי ראשון, ושלא ישארו חוטי בשר בין הברזלים.

ח. נדר, מילה, פדיון

169. נדבה שאם תקבל שילומים תתן ליתומי בנה, וכעת נחלה חתנה ובני ביתו נצרכים, אם מותר לשנות. הרב משה נתן נטע למברגר, לתלמידו הרב מנחם שטרק, בתשכ"ח. שו"ת עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' קצ, עמ' טו-עב.
- מחמת כמה צדדים יש להתיר לה לשנות, אם יסכים לזה רב גדול.
170. חולה מסוכן שנדר כי אם יצליח הניתוח יעלה לארץ, וכעת כשהתרפא ורוצה לעלות, לא מרשה לו המלכות ליטול עמו את רכושו. הרב יואל זאב גלטשטיין, לחתנו הרב יהושע לפקוביטש. נחלת זאב יואל ח"ב, סי' מח, עמ' קצה-קצו.
- מכיון שחושש שעובד בבל תאחר - יתירו את נדרו שלושה אנשים, ומיד יקבל עליו בלי נדר לעלות כאשר יוכל.
171. שינוי מקופות חברת ביקור חולים לכל המדינה, לחברת תלמוד תורה. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי הכהן מושקוביטש, בתש"י. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' קצה, עמ' עט-פ.
- בעיר הבירה יש חולים מסוכנים שדינם כפדיון שבויים הקודם לעניי עירך, ולכן אין לשנות אחרי שהצדקה ניתנה.
172. בעניני מילה. הרב יצחק אייזיק הרצוג, להרב יהודה ליב זלצר. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רסז-רסט.
- אין להשתמש במגן הנקרא קלעמפ, מכיון שרק בזמן הרכבתו יוצא דם ולא בשעת המילה. - תינוק שלא יוכל לירות כחץ אם לא ינתחוהו בגיל ששה חדשים, ויותר לא יוכלו למול, ימולו אותו עכשיו מבלי לחשוש שאח"כ לא יוכלו יותר לנתחו.

173. השהיית ערלה לילד לפי דרישת הרופאים, כדי שיוכלו לתקנו אחר כך. הרב משה נתן נטע למברגר, לאחיו הרב יהודה ליב, בתש"י. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' קצז, עמ' פה-פז.
אם החשש משום קלקול אבר - מצוה להשהות, ויברר אם יש אפשרות לעשות באופן שיספיק לרופאים. צריך עיון אם מלו תינוק חולה שצריך להמתין למולו, אם נחשב כמל תוך ח'.
174. בענין היספופידיא. הרב יצחק אייזיק הרצוג, בתשי"א. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רעג-רעד.
דיון במילת תינוק שלדעת רופאים מומחים אם ימולו עכשיו, ישאר בעל מום באיברו ולא יוכל להוליד כל ימיו.
175. מילה וברכות ביום השמיני כשהתינוק נולד עם מום במקום פתח השופכה, ויצטרך ניתוח פלסטי בגיל שנתיים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב יצחק דייץ. ציץ אליעזר חי"ח, סי' נא, עמ' פח-פט.
חולק עליו וסובר שאין לברך עתה בטכס המדומה, אלא רק במילה האמיתית אחרי שיגדל ויעבור את הניתוח.
176. בענין המופיליה. הרב יצחק אייזיק הרצוג. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רעה-רעו.
דיון בשתי אחיות שמתו בניהן מחמת מילה, לאחות השלישית נולד בן והמתינו לו עד שיגדל וחי, האם למול הבן שנולד לה עכשיו מכיון שהורעה חזקת אחיותיה.
177. מילת הבן הרביעי כשמתו השני והשלישי מחמת מילה והראשון חי. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' קי, עמ' קנד-קנו.
השאלה צריכה עיון, וכן גם כשנדחתה מילתו מחמת חוליו, וכינתיים מתו שני אחיו מחמת מילה, אם כשיחלים ימולו מיד, או שימתינו עד שיגדל.
178. יהודי ערל שטוען שמתו אחיו מחמת מילה ורוצה להיות פרנס על הציבור, בקהילת אלגזאיר, בתש"ו. רחמיך רבים, סי' ו, עמ' קמא-קנג.
פסק בית הדין לפסולו, כי אינו נאמן לומר שהוא חולה המופיליה ודמו אינו נקרש. תשובת הסכמה מהרב רחמים נהורי למוזכר ביה"ד הרב אברהם משה פינגרהוט. כמו כן תשובות הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל והרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג. בתשובת הרב דוד אשכנזי פוסק שאינו מומר לערלות, אם יביא תעודות מרופאים על מחלתו.

179. תינוק חולה שלא נימול בזמנו, ולבסוף מלו אותו כלילה משום רפואה. הרב בוגיד סערון. שו"ת מגיד תשובה ח"א, סי' לט, עמ' רל-רלט, עם הסכמת הרב מצליח מאזוז, בתשכ"ב.
טוב עשו שלא ברכו, והלכה כהמחבר שאין צריך עוד הטפת דם ברית.
180. מילת חולי נזילת דם בקרני לייזר. הרב דוד רוזנברג, להרב חנניה יום טוב ליפא דייטש ולהרב יצחק יעקב וייס, בתשמ"ג-תשד"ם. מנחת דוד ח"ד, סי' מד-מו, עמ' צג-ק.
חולק על שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ג, וסובר שאין למול בקרני שמש (לייזר), וכדעת המנחת יצחק ח"ח, סי' פט.
181. ברית כרותה לשפתים. בענין מציצה בפה. הרב יונתן בנימין גאלדבערגער. ברוקלין תש"ן. קפח עמ'.
שולל אפשרות הידבקות במחלת איידס. בסוף מכתבי רופאים המסכימים עמו, באנגלית.
182. על דבר המציצה. הרב יצחק אייזיק הרצוג. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רעז-רעז.
לדעת הרופאים כיום זו סכנה למצוץ בפה, וצריך לעשות המציצה על ידי כלי.
183. מציצה בספוג בשבת. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. ציץ אליעזר ח"ח, סי' כד, עמ' מד-מה.
האחרונים חלקו נמרצות על בעל יד אלעזר מוויען, שהתיר מציצה בספוג העדיפה לדעתו על מציצה בפה.
184. ברכת אחר על המילה, כשמל רופא ואינו רוצה לברך. הרב יצחק אייזיק הרצוג, להרב שלמה דוד כהנא, בתש"ט. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רעט-רפ.
יש לנקוט בכל האמצעים להשפיע על האב, אבל אם עומד במרדו, מוטב שימול רופא משישאר ערל, ואל יברך אחר, כדי שלא יתפרש שהסכימו רבנן לכך.
185. שימוש בערלה לחקירת רפואה. הרב אברהם דוד הורביץ. קנין תורה בהלכה ח"ו, סי' פז, עמ' קיב-קיג.
אין טעם להחמיר שלא למסור להם למחקר לתועלת הרבים, אך מכיון שזה נושא חדש - יש להתייעץ עם עוד גדולי הוראה.

186. שימוש בערלה של מילה לצורך רפואה. הרב רחמים נאהורי, להרב מאיר שמעון הלוי ורשבסקי, בתשמ"ה. רחמים רבים, סי' יב, עמ' קפט.
אם השתלות של איברים ממת מותרות לצורך פיקוח נפש - כל שכן ערלות, ויש לדרוש תורה מציון.

187. פדיון הבן בתינוק שהוציאוהו דרך דופן. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב ברוך צבי מושקוביטש, בתש"ט. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' ריט, עמ' קמא.

אין פדיון הבן ביוצא דופן או בלידת מלקחיים, וכנראה גם לא כשיצא פדחת דהוי כילוד, ואחר כך הוצרכו להוציאו דרך דופן.

188. בכור הבא אחר הנפל. הרב שלום משאש. שמ"ש ומגן, יו"ד, סי' ה, עמ' קמז-קנא.

הפילה אחרי חרשיים שפיר מלא מים או דם, והנשים אומרות שלא נראה להם שום ריקום, יפדה את הבן הנולד אחר כך בלי ברכה, ודלא כהרב עובדיה יוסף שפסק בברכה.

ט. כיבוד אב וזקן

189. חיוב כיבוד אב ואם. הרב שלמה קורח. ספר היוכל לשיבת מקור חיים, תש"ן, קו-קכו.

פרטי ההלכות כשהאב שוכב בבית חולים, דורש מהבנים להיות עמו להופכו מצד אל צד, ומקלל אותם מגודל הכאבים.

190. עשית חבלה באביו לשם רפואה. הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, בתש"ד. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד, רנ-רנב.

יש לצדד להקל כשהאב והבן עניים, והבן מומחה ועושה לו חינוס. צדדים להקל גם בעלוקות, אך לא בכוסות רוח.

191. אמר לו אביו לשים תבשיל שומן שהרופאים אסרו לו, או יביא לו סיגריות המזיקות. הרב שמאי קהת גרוס. המחנה החרדי, ו' טבת תש"ן, 14. העישון ביום טוב ובשאר ימות השנה. כ"ט אלול תש"ן, 24.

בחשש סכנה בודאי לא ישמע לו. חד פעמית יציית לו שאינו ניזוק מזה, ורק כשמבקש ממנו בקביעות לא ישמע לו. דיני גילוח שערות ראש אביו.

192. חיוב קימה לפני אב או תלמיד חכם עיור. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב יונה מצגר. ציץ אליעזר חי"ח, סי' מט, עמ' פד-פו.
יש חיוב לקום, וגם בלא זה הזהיר וקם הרי זה משוכח.

193. קימה מפני זקן מאור עינים. הרב יוסף בן נאיים, בתרע"א. צאן יוסף, סי' יג, דף טו-טז.
חייב לקום מפניו.
194. קימה מפני זקן בשעה שעוסקים בתורה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב אהרן זכאי. ציץ אליעזר חי"ח, סי' סח, עמ' קלב.
אין צריך לקום מפני זקן שאינו תלמיד חכם בשעה שעוסק בתורה.
195. תלית מזוזה בנרתיק על הצואר לסגולה. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב יחזקאל שרגא רובין הלברשטם, בתשל"ב. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' רנג, עמ' רה-רו.
אין להסכים לעשות זאת, או להתיר לסחור בזה.

י. השתלות וניתוחים

196. בדיני מת וגברא קטילא. הרב צבי שכטר. *אסיא מט-נ, תש"ן, 119-137.
דעות שונות בקביעת רגע המוות, ויש לדון מוות מוחי כספק.
197. המעבר מחיים למוות. ד"ר עלי אבישר. כתלנו יג, תש"ן, 473-478.
קיום מנחים להבנת הנושא לפי המקורות.
198. דעתו של הרב משה פיינשטיין בסוגית המוות המוחי. הרב מרדכי הלפרין. *אסיא מז-מח, תש"ן, 5-13.
נכדו הרב שבתי אברהם הכהן רפפורט מברר סופית במכתבו, כי לדעת זקנו יכולה להיות בדיקה לכירור מות המוח גם כאשר הלב עדיין פועם.
199. קביעת מות המוח. הרב בן ציון נשר. שערים, כ"ד חשוון תשמ"ז, 10.
אין לסמוך להלכה על השיטות המדעיות לקביעת מות גזע המוח.
200. קביעת רגע המוות. הרב בן ציון נשר. בנתיבי חסד ואמת, תשמ"ח, 63-70.
יש לקבוע רק על פי דופק הלב או נשימה בריאות, ובשום פנים לא לפי מות גזע המוח.
201. בעל המתנגד להוצאת העובר ממעי אשתו השוכבת במצב של מוות מוחי. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לד"ר אלי יוסף שושהיים. ציץ אליעזר חי"ח, סי' לא, עמ' נה-נו.
דעת שופט בית המשפט שקיבל את עמדת האב נוגדת את ההלכה.

* מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 188-206.

** מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 145-37.

202. המשמעות המשפטית של החלטת מועצת הרבנות הראשית בנושא השתלות לב בישראל. הרב מרדכי הלפרין. *אסיא מז-מח, תש"ן, 109-114, עם נוסח ההחלטה. איסור השתלת לב וכבד מאדם לאדם. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, 115-128.
- הצגת שתי העמדות של היתר בתנאים מסוימים, לעומת איסור מוחלט.
203. תורם לב או כבד להשתלה. הרב נפתלי בר-אילן. *אסיא מז-מח, תש"ן, 141-131.
- מכלול השיקולים אם להתיר לבני המשפחה להסכים לבקשת הרופאים, לתורם מהחולה לב או כבד להצלת חולה אחר.
204. השתלות לב. הרב שמואל ווזנר, להרב משה הלברשטם. שבט הלוי ח"ז, ס' רלה, עמ' רלט-רמ.
- אין להתירן מחמת כמה סיבות.
205. השתלת לב. הרב בן ציון נשר. בנתיבי חסד ואמת, תש"ן, 43-51.
- ספיקות רבים בהלכה, אם מותר להציל חיים ע"י הריגת הזולת.
206. השתלת לב מיהודי לנכרי. הרב יונה מצגר. הצפה, י' כסלו תש"ן, 4.
- דיון אם בשל כך זוכה הנכרי לתכונות נפש יהודיות, ומה יהיה בתחיית המתים.
207. אם מותר לעשות ניתוח כדי להציל עצמו מצער. הרב משה נתן נטע למברגר, להרב יחזקאל שרגא רובין הלברשטם, כתשל"ב. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, ס' קצט, עמ' צ-צג.
- אין לסמוך על תשובת חלקת יעקב, ח"ג, ס' יא, שמתיר לנערה שנולדה עם אף עקום לעבור ניתוח כדי להשתדך ביתר קלות.
208. התנגדות הורים לניתוח התינוק המסוכן. הרב מרדכי הלפרין. **אסיא מט-נ, תש"ן, 82-94.
- גישת ההלכה נוגדת את גישת בית המשפט בפסק דין אזורי. אין צורך בהסכמת אפוטרופוס לביצוע ניתוח מציל חיים בגופו של תינוק.
209. אם המתנגדת לדעת האב, ומסרבת שהרופאים ינתחו את ילדם, מכיון שסוברת שגורלו נחרץ, ורוצה לקצר את סבלו. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לד"ר אלי יוסף שושהיים. ציץ אליעזר ח"ח, ס' סב, עמ' קב-קד.
- שופט בשיקגו הצדיק את האם, אבל לדעת תורה הצדק עם האב.

* מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 125-128.

** מופיע גם בספר אסיא ז, עמ' 177-178.

*** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 19-31.

210. שימוש בתרופות פרי מחקרי הנאצים. הרב אברהם מאיר איזראעל, להרב שמואל טוביה שטרן. הפרדס, תשרי תש"ן, 14-11, עם השאלה. מחמת כמה טעמים יש לאסור, ולא כהמתירים.
211. הנאה מהמצאות מדעיות של הנאצים במחנות ההשמדה. הרב אברהם מאיר איזראעל. המאור שיא, 17-15. הרב יהודה ליב גרטנר, שיג, 34-35.
- איסור להשתמש בתוצאות מחקרים רפואיים של הנאצים במחנות.

יא. חולים ונפטרים

212. ביקור חולים. זמיר כהן. הליכות 118-120, תש"ן, 36-38. לקט מקורות על חשיבות המצוה, מהותה ושיעורה.
213. ביקור חולים ורפואה. הרב אהרן סולובייציק. בית יצחק כב, תש"ן, 218-248.
- בירורים בדברי הראשונים והאחרונים בענינים אלו.
214. קדימה ברפואה. הרב שלמה לוי. מאור הרמה א, תש"ן, ע-עד. רופא שבאו לפניו שני חולים מסוכנים ויכול להציל רק אחד, יציל את הכהן לפני הישראל.
215. דיני קדימה להצלה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. ציץ אליעזר ח"י"ח, סי' א, עמ' א-ה, קל. בירור המקורות אם איש קודם לאשה, אם חייב היחיד למסור נפשו להצלת הכלל, אם רשאי להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חברו מודאי סכנה, ואם יכול הדיוט לבקש שיהרגוהו במקום גדול בישראל.
216. הקדמת תור תוך דחיית אחרים. הרב יגאל שפרן. *אסיא מז-מח, תש"ן, 129-130. תשובת הרב יצחק זילברשטיין, 183. אין כאן דיני קדימה של יתום ואלמנה, כדעת הרב שלמה זלמן אויערבך.
217. קבלת חולים אצל רופא לפי התור, ולא לפי חומרת מצבם. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם ס. אברהם. ציץ אליעזר ח"י"ח, סי' סט, עמ' קלג-קלו. דיון אם על הרופא להקדים תלמיד חכם לעם הארץ, מאחר שתור הוא הסכמה ציבורית ואין לו אחיזה בהלכה.

218. שינוי שם לחולה. הרב אהרן מאיר קרויס. פרי תמרים מז, תש"ן, קז. פעמים אין לשנות השם. הקרוי בשלושה שמות ואחד מהם אלטר, די אם ישנו הסדר שייקרא בשם זה ראשונה.
219. חולה מסוכן המבקש טיפול ברפואה בלתי מאושרת. הרב נתן צבי פרידמן. בנתיבי חסד ואמת, תשמ"ט, 51. על הרופא להיענות לבקשתו, אף אם משרד הבריאות טרם אישר את התרופה.
220. רפואה סגולית. הרב דוד רוזנברג, להרב שמואל ווזנר, בתשד"ס. מנחת דוד ח"ד, סי' כח, עמ' סו-סז. חולק וסובר שיש לה מקום בחולה שיש בו סכנה. - יש חולקים על האמרי יושר ח"ב, סי' קמ, אות ג, וסוברים שאפשר למול בהרדמה, נזכר שוב בעמ' קח, רכא.
221. מחלת האיידס - היבטים רפואיים, מוסריים והלכתיים. ד"ר אברהם שטינברג. *אסיא מז-מח, תש"ן, 18-38. עם רשימת הבעיות הקשורות למחלה זו, ומצפות להכרעת פוסקים מובהקים.
222. בהלכות חולים ועוד. הרב משה שטרן. כרם שלמה, שבט-אדר תש"ן, לר-מ. מצוה לבקר חולה במחלה מדבקת, חוץ מחולה ראתן. מותר לשבת בד' אמות של חולה השוכב או יושב ומתפלל, ומוטב לצדד קצת לאחוריו. חולה שנתרפא, חייב לשלם לאיש זר שהוציא עליו הוצאות לרפואתו.
223. תינוק חולה מסוכן שיחיה בלי טיפול רק חודש ויש שני סוגים לטפל בו. הרב יצחק יעקב וייס, בתשמ"ג. ספר הזכרון לכבודו, כט-לג. אפשרות אחת לטפל בו מדי חודש ויוכל לחיות ביסורים עד עשרים שנה, בהתפתחות גוף משונה וסכנות ניתוחים וזיהומים. עדיפה הדרך השניה של טיפול מסוכן עכשיו שסיכויי הצלחתו שמונים אחוז, ואם לאו ימות עד חודש. בית הדין פסק להניח זאת לשיקול הרופאים המומחים.
224. ילדים שיש להם חולי הנקרא דאון סינדרום, אם יש לדונם כפקחים לכל דיני התורה. הרב נתן גשטטנר, להרב סיני הלברשטם. להורות נתן ח"ז, סי' קכג-קכד, עמ' קנה-קס. כשנמצאו בדמם סימני המחלה נחשבים כפקחים לכל דבר, וגם אח"כ כשנחלשת דעתם כל שאינם בגדר פתאים גמורים.

225. הנחת יונים על חולי צהבת. הרב שמאי קהת גרוס. המחנה החרדי, ג' אדר תש"ן, 12.
 מותר להניח יונים, ואין בזה שום חשש אפילו ממידת חסידות.
226. העיטוש בחז"ל. ד"ר שמואל וייס. כתלנו יג, תש"ן, 556-557.
 מקורות בהלכה לומר למתעטש מרפא, או שראו בזה מחלה וסכנה.
227. האם חייב רופא להחיות חולה מסוכן שחייו רק חיי שעה ובני משפחתו חתמו שלא ישתדלו יותר להחיותו, גם אם עקב כך עלולה להישלל ממנו תעודתו, ובערכאות ידונוהו למיליוני דולרים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב דוד קאהן. ציץ אליעזר ח"ח, ס"ו מ, עמ' עא-עג, 11-12.
- אין הרופא חייב בכך, ולא ראינו מי שביזבז כל ממונו להצלת חבירו.
228. החייאת פגים שנולדו במשקל קטן מאד. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, להרב יצחק זילברשטיין. ציץ אליעזר ח"ח, ס"ו יט, עמ' לה-לז.
 מסכים לשואל שיש להתאמץ להחיות פג גם אם בגלל רוב החמצן עלול להתעוור, או להציל בעל "צמח" שקיבל דום לב ואשתו עגונה כבר עשר שנים.
229. תפילה על חולה מיוסר שימות. הרב יששכר דב גולדשטיין, להרב אליעזר יהודה ולדינברג. אהל יששכר, ס"ו פג, עמ' קלא-קלג.
 דיון כמה שכתב בספרו ציץ אליעזר ח"ה, רמת רחל, ס"ו ה.
230. תפילה על חולה שסובל הרבה שימות. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם ס. אברהם. ציץ אליעזר ח"ח, ס"ו מח, עמ' פב-פד.
 הצדדים לכאן ולכאן נדונו בספריו ח"ט, ס"ו מז, ורמת רחל, ס"ו ה, ס"ק ג.
231. הלכות גוסס. הרב שמאי קהת גרוס. שבט הקהתי ח"ג, ס"ו רפג, עמ' רמה.
 עושים לו רפואה, ומחללים עליו את השבת אפילו אינו מדבר. - בס"י רפה ס"ק ג, דן אם לגלות לחולה מהות מחלתו.
232. גוסס שאסור להזיזו, ועניני חולה מסוכן. ירמיהו בן אשר, הרב דוד שור הפרס, ניסן תש"ן, 17-22; אייר, 21-25.
 הארכת חיים לחולה שהוא בצער גדול, ומי נקרא גוסס.
233. חולה על ערש דוי שכתב כי חייב לפלוני סכום כסף. הרב יעקב אביחצירא. יורו משפטיך ליעקב, ס"ו ל, עמ' לח-לט.
 היורשים חייבים לשלם, גם אם לא נתקיים כתב ידו של אביהם.

234. שאלות ותשובות ליד מיטתו של חולה מסוכן. הרב יאיר דרייפוס.
מדרש דחד יומא ז, תש"ן, 88-93.
תשובות קצרות במכלול הענינים המתעוררים ליד מיטת חולה
מסוכן שנפטר.
235. אם מותר לרופא לבדוק הנפטר במקומו, ועל ידי זה יובא לקבר ישראל
בכבוד הראוי. הרב משה נתן נטע למברגר, לר' אברהם יעקב הכהן
ספיבק, בתשל"ו. עטרת משה, יו"ד, ח"ב, סי' רמד, עמ' קצב-קצז.
יכול ומחויב לבדוק הנפטר במקום, ולא יצטרכו לטלטלו לבית
חולים ולהסתכן בעיכובים והוצאת איברים.
236. בענין ניתוחי מתים. הרב יצחק אייזיק הרצוג. פסקים וכתבים, יו"ד,
ח"ד, תקעז-תרלח.
דיונים בשנים תש"ו-תשי"ד, כולל תשובות לרבנים שאול ישראלי,
עמרם בלום וישראל פרוש. בסוף-תשובה מתש"ז לד"ר נפתלי
קליין בקולמר, על הסרת קרומי עיניו של המת להשתלה בעיני
סומא, ומתש"א להרב יוסף אופנהיימר, אם רצה יהודי בחייו
להתנדב שיקחו ממנו לריפוי יהודי בן עמו.
237. הכהנים ותלמידי רפואה. הרב אברהם הכהן-לויין. המודיע, א' טבת
תש"ן, ז.
סקירת דעות הפוסקים בימינו בשאלה זו.
238. האם יש היתר לכהן ללמוד אנטומיה באמצעות גופות גויים. הרב יצחק
אייזיק הרצוג, להרב יעקב גוטקובסקי. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ד,
תקנה-תקנז.
אינו מתיר לכהנים, אבל המיקל יש לו שיטות לסמוך עליהן, מכיון
שעושות ספק ספיקא.
239. אם יכול כהן לקבל משרה בבית חולים. הרב דוד רוזנברג, להרב אפרים
אליעזר יולס, בתשמ"ג. מנחת דוד ח"ד, סי' נב, עמ' קז-קח.
חולק וסובר שאין לקבל שם משרה, כי יש מתים בכל עת.
240. סידור בבית חולים בכדי למנוע טומאה לכהנים. הרב יצחק יעקב וייס,
להרב שמואל ווונר. מנחת יצחק ח"י, סי' קכד, עמ' קצח-ר.
מן הדין אפשר שמועילה הצעתו של הרב מנחם מנדל שפרן בעת
צורך גדול ובהסכמת הפוסקים, אלא שאין לעשות מעשה מחשש
קלקול בעתיד.

241. כניסת מוהל כהן לבית חולים שבו רובם נכרים. הרב אפרים אליעזר הכהן יולס, לחתנו הרב יוסף גלדצהלר, בתש"ם. ספר היוכל לחתם סופר, תש"ן, סב-סו, תרפו, א-ד.
יש לסמוך על האגרות משה שמתיר, וליתר שאת ישאל בטלפון תחילה אם יש שם מת ישראל. בסוף הערות נכדו מהר"א מסמבור.
242. טומאת כהן לקרוביו, כשהרופא הוציא כמות דם מהנפטר. הרב אברהם דוד הורביץ. קנין תורה בהלכה ח"ו, סי' צו, עמ' קכו.
דין אם בגלל הוצאת הדם נקרא חסר, ולא יוכל בנו ליטמא לו.
243. אם מותר לכהן להטמא לאיבר מאיבריו שנחתך. הרב מרדכי אליהו. אור ישראל (נתיבות), תשמ"ט, ל-לה.
יש להקל לכהן לקחת את כף ידו או אצבעו לבית החולים לחברם, ואם אפשר על ידי אחר תבוא עליו ברכה.
244. אם מותר לכהן להשתמש בכגדי חברו בלי ידיעתו, לסתום חלון כדי למנוע מעבר טומאת כהן. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' קד, עמ' קמו.
אם רק ממעט אור החלון ואינו מציל מטומאה אסור, ורשאי רק כשסתום לגמרי החלון שבין חדרו לחדר שבו שוכב גוסס.
245. כניסת אשת כהן מעוברת לאהל המת (המשך). הרב אברהם חממי. מטה בנימין 14, קפה-קפט.
מחלוקת האחרונים אם מותר לה להיכנס, כי אפילו אם בבדיקת האולטרה-סאונד התברר שהעובר זכר, מכל מקום זו טומאה בלועה.
246. לשאלת הטומאה בבתי החולים. הרב ישראל מאיר לאו. בנתיבי חסד ואמת, תשמ"ט, 15-19.
כשעת הצורך אפשר לצרף כמה דעות, ולהקל להתרפא בבית חולים.
247. קבורת איברים הנחתכים מאדם חי לצורך רפואה או לסיבה אחרת. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' לט, עמ' נה-נו.
אבר שנחתך מאדם חי אין בו חיוב קבורה מן הדין רק ממנהג, ויש חולק. כשאינו קוברו יש לשומרו שלא יבואו כהנים להטמא בו. מן הראוי לקרב את האבר אל הגויה כשיקברוה, אבל אין בזה קפידא כל כך.

יב. נשים ונזיקין

248. קדושת כהונה בפצוע דכא. הרב דב רוזנטל. קובץ שירת דבורה, תש"ן, יד-טז.

דיון אם נוהגת בו מצות וקדשתו, מתן פדיון הבן ונשיאת כפים.

249. היתר פצוע דכא בפסולים. הרב ישראל בונם שרייבר. אמת ליעקב א, תש"ן, נט-סז.

דיון בסוגיות הש"ס והמפרשים.

250. לא הוליד עשרים שנה, ואמר אחד שהמוהל חתך אצלו לתוך כיס הביצים. הרב שמואל ווזנר, להרב משה הלברשטם. שבט הלוי ח"ז, סי' רו, עמ' רג-רד.

אין לאוסרו על אשתו משום פצוע דכא בגלל עדות חלשה מפוקפקת.

251. ניתוח הערמונית (פרוסטטטה). הרב יצחק יעקב וייס, להרב שלום משה הלוי אונגר. מנחת יצחק ח"י, סי' קל, עמ' רי.

אין איסור פצוע דכא כשאין נוגעים בשבילי הזרע, רק מסירים הדריזען (עובי הבשר), והזרע לא יעבור באמה, רק יגיע לשלפוחית מי הרגלים.

252. ניתוח הפרוסטטטה לענין פצוע דכא. הרב יששכר דוב גולדשטיין, להרב חי"ל דייטש, בתשל"א. אהל יששכר, סי' צא, עמ' קמד.

מי שאינו פצוע דכא על ידי חולי, רק חולה במשהו אחר, רבים מקילים שאין זה בכלל מה שאסרה התורה.

253. עיקור חצוצרות. ד"ר דניאל מלאך. *אסיא מז-מח, תש"ן, 51-79, איורים.

תיאור הדרך החדשה של קשירת החצוצרות למניעת הריון, והאפשרות שניתן יהיה להחזיר את המצב לקדמותו. דיון הלכתי אם זה בכלל סידוס.

254. קביעת אבהות כשטוען שפלוגי אביו. הרב יצחק אייזיק ליבס, למהרי"ג בלוס אנג'לס. בית אבי ח"ה, סי' קלא, עמ' קפה-קפז.

דיון אם לסמוך על בדיקות דם ודברי רופאים נכרים. מכיון שמדובר בנכרית, אין זה נוגע בלאו הכי לשאלת הירושה, ויש לפייסם ברצי כסף.

255. בדין אסופי. הרב שלום משאש. שמ"ש ומגן, אה"ע, סי' כה, עמ' רנ-רנב.

תינוקת בת עשרה ימים שהשליכוה הוריה במרפאה בלונדון ליד שכונת היהודים, ונמסרה לאימוץ במשפחה יהודית, יכולים לגיירה, וכשרה לבוא בקהל בלי שום פסול.

256. לישא מינקת חבירו. הרב שלום משאש. שמ"ש ומגן, אה"ע, סי' יג, עמ' רל-רמ.

אשה שגמלה בנה כציווי הרופאים, ואחרי חמישה חודשים מצאה בן זוג שישאנה, מסכים עם הרב עזרא בצרי, שמותר לה להינשא לו מבלי להמתין כ"ד חודש. מעין זה פסק גם כמעוברת חבירו, סי' ט, עמ' רל.

257. לישא אשה אחרת כשביל שאין לו בת. הרב שלום משאש. שמ"ש ומגן, אה"ע, סי' כא, עמ' רמח.

לא ישא כשיש לו בנים זכרים - אפילו יהיה לה חולי המונע הלידה, אבל כשיש לה חולי המונע תשיש או חיוביה לעשות לו, יכול לישא אחרת עליה.

258. השרת הבתולים על ידי רופא. הרב יצחק יעקב וייס, להרב יוחנן הלטובסקי. מנחת יצחק ח"י, סי' עז, ס"ק ב, עמ' קלא. אין קושיא על האיסור לעשות כן מפרקי דרבי אליעזר פרק טז.

259. הוצאת בתולים על ידי רופא. הרב שמואל וזנר, להרב משה דייטש. שבט הלוי ח"ז, סי' קמו, עמ' קמז.

לא ייעשה כן בישראל, פרט למקרים בודדים של עור עבה וניסה ולא עלתה בידו.

260. רגיל בטבילת עזרא ומחמת חולי אי אפשר לו לטבול, אם פטור ממצות עונה. הרב משה נתן נטע למברגר. עטרת משה, יו"ד, ח"א, סי' קכז, עמ' רלז-רלח.

כליל טבילה וחיוב עונה אין מקום להחמיר, בפרט למי שקשה לו לתת עליו ט' קבין מים.

261. בדיקות טרום-לידה. הרב שלמה אבינר*. אסיא מט-נ, תש"ן, 33-34. דברי רקע על בדיקות בהריון. ד"ר בת שבע הרשקוביץ. 18-32. הרב ממליץ לנשים לא-צעירות לבצע את הבדיקות, כדי לגלות מום בעובר.

262. שאלות בבדיקות רופא. הרב יעקב ניומן. ברקאי ו, תש"ן, 160-168. יחוד, ראית ערוה, בדיקות אשה לגילוי מחלה לפני שמתלוננת על כאבים.

263. יחוד נשים אצל רופא נשים. הרב שמואל וזנר, להרב יצחק אייזיק רזנבוים. שבט הלוי ח"ז, סי' קצח, עמ' קצח.
- קשה לאסור לגמרי כי פעמים זה פיקוח נפש, ופעמים רבות הרופא אינו מסכים שהבעל יהיה נוכח בחדר. כשדלת חדר הטיפול לא תהיה נעולה במפתח, לכמה דעות אין כבר איסור יחוד.
264. דיני יחוד בטיפול פסיכותרפויטי. פרופ' משה הלוי ספירו. *אסיא מז-מח, תש"ן, 32-39.
- יהיה מותר להתייחד כאשר יתמלאו כמה תנאים הקבועים בהלכה.
265. המסתכנת בעיבור. הרב שמואל יעקב קופל הכהן קליגסברג, לחתנו הרב ישראל ניסן ממקובה, בתרפ"ב. בית אבות ח"ג: דברי מהרשי"ק, סי' יד, עמ' סח-ע.
- חבל אחרונים התירו לשמש במוך במקום סכנה.
266. אשה שיש סכנה אם תתעבר. הרב רחמים נאהורי. רחמיך רבים, סי' יח, עמ' ריב.
- יש פוסקים המתירים מוך אחר תשמיש, ולכולי עלמא מוסכם שתשתה כוס של עקרין לפי המלצת הרופא.
267. אשה שתסתכן אם תתעבר. הרב בנימין בק. מצבת פנחס, קי-קיג. מחלוקת הפוסקים בשימוש במוך, ובמסוכנת יש להתיר.
268. בדיני יולדת. הרב יצחק יעקב וייס, להרב יצחק זילברשטיין וד"ר משה רוטשילד. מנחת יצחק ח"י, סי' לא, עמ' נז-ס.
- הערות על ספרם תורת היולדת.
269. מי שאשתו אינה יכולה להוליד אלא על ידי ניתוח, אם יעשה הבעל פתיחת הארון בחורש התשיעי. הרב יששכר דוב גולדשטיין, לאדמו"ר מציעשינוב, בתשל"ח. אהל יששכר, סי' פח, עמ' קלז-קלח.
- יתכן שיש בזה סגולה גם בלידה בלתי טבעית.
270. יולדת בניתוח קיסרי - אם נחשבת כשאר יולדות לענין שבת, נידה ותענית. הודעה למעוברת שמת אחד מהקרובים. קולות ליולדת באכילות. הליכת מעוברות ללויה. תינוק באינקובטור - מתי יוצא מכלל נפל. טלטול בשבת בבית חולים. מינקת שאינה מניקה אם דינה כמינקת. אם בעל יכול להרים בבית החולים מיטת אשתו נידה. אם יכולה חולה בבית חולים לצאת ידי הבדלה בטלפון. אם הקרובה ללדת צריכה לסדר לה דירה סמוך לבית החולים. הרב יצחק אייזיק ליבס, להרב ישראל דב ובסטר. בית אבי ח"ה, סי' עט-פח, עמ' קז-קיג.
- פרטי ההלכות בכל השאלות הנזכרות.

271. נאמנות יולדת לומר של מי הילוד. הרב שבתי שלמה וויגדער, להרב דוד רוזנברג, בתשמ"ו. שאלות ותשובות בסוף ליקוטי הלכות, סי' מד, עמ' קנז.
- בבית החולים שזה רק גילוי דעת ומתיראת להחליף, כודאי שנאמנת מן התורה.
272. נאמנות המילדת על הולד. הרב דוד רוזנברג, להרב בצלאל שטרן, בתשמ"ו. מנחת דוד ח"ד, סי' עב-עז, עמ' קנג-קסח, עם תשובות הרב אברהם דוד הורביץ, הרב משה שטרנבוך, הרב אפרים אליעזר יולס, הרב שלום קרויז, והרב שבתי שלמה ויגדר. מכלול דיני אחיות מילדות בבתי החולים ונאמנותם.
273. יולדת שביקשה להניח תחת הכר קמיע או לוח כסגולה לשמירה. הרב יהודה קלר, להרב יעקב זקהיים. המאור שיז, תש"ן, 25-27.
- אין למנהג זה סמך בספרי הראשונים, ונוהגות כך רק להניח דעתן.
274. שמירה ליולדת. הרב מאיר אמסל, להרב יעקב זקהיים. המאור שיז, תש"ן, 25-27.
- אין מקור למנהג להניח קמיע תחת הכר, אך אין לזלזל במנהג נשים.
275. דין יולדת לשמיעת אמירת ברכו קודם יציאתה מביתה. הרב בצלאל שטרן. בצל החכמה ח"ו, סי' עח, עמ' קיז.
- חילוקי מנהגים אם הדרך הראשונה כשתתחזק ותצא מביתה תהיה לבית הכנסת או למצוה, ויש שמכנסים בחול מנין לביתה לערבית, ומברכת מהחזר השני הגומל בקול.
276. שידך כתו לשמעון בקנין ובשכועה, ואחר כך נסמית עין המשודכת. הרב יעקב אבוחצירה. שו"ת יורו משפטיך ליעקב, סי' עז, עמ' קכג.
- פשוט שאבי הבן שחוזר בו פטור מן הקנס, מפני שעל דעת כן לא קיבל.
277. שידך אשה ומיאן לקחתה, כי שמע שיש לה חולי הצרעת. אביה מכחיש, ומסכים שאם יתראה בשנה הראשונה תקבל גט. אחרי שנים, ולהם בנים ובנות ראה אצלה כעין זה, ורוצה לגרשה. הרב שלמה אליעזר אלפנדרי. שו"ת הסבא קדישא ח"א, אבה"ע, סי' טז, עמ' קב-קמט.
- צריך לברר אצל הרופאים טיב המחלה, אם יש לה תרופה, ואם מרבקת. אין להתיר לו לישא אשה על פניה, וידברו על לבו שלא יעגנה.

278. משפחת דורקטי. פרופ' אברהם-סופר אברהם. המעיין, תש"ן, ל, א, 24-28.

טען הבעל שנישואיו מקח טעות, בשעה שחוסר הדם אצל האשה הוא בגלל מחלה תורשתית במשפחה.

279. אשה שהסכימה להינשא לחרש שאינו שומע ואינו מדבר. הרב אברהם דוד הורביץ. קנין תורה בהלכה ח"ו, סי' קמט, עמ' רז-רט.

כאשר יש לו אח חרש וחוששת שלא יוכל לסדר חליצה אם יצטרך, אפשר להשיאה בתנאי שאם בעלה ימות בלי ילדים, לא יחולו הקידושין למפרע, ובלבד שיצטרפו לכך גדולי הדור.

280. כלה שנתחרשה והחתן אינו רוצה לשאתה. הרב אברהם דוד הורביץ. קנין תורה בהלכה ח"ו, סי' קג, עמ' קלה-קלו.

פעילות החתן לתבוע הנזקים מחברת הביטוח ומהמזיק שתקע באוזנה, איננה מחילה מצידו על המום, ואין הוא חייב לשאתה.

281. קידושי חרש. הרב ידידיה מונסונייגו. דבר אמת, סי' קסה, דף קפא ע"א.

יש היכי חימצי שקידושי חרש שמדרבנן, עדיפים מקידושי פיקח שהם מן התורה.

282. קידושי חרשת. הרב שלום מרדכי שבדרון, להרב אברהם ישעיה מלסקרוב והרב חיים שלמה מוורשא. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' קט, עמ' קמד. יבום חרשת. להרב שלום גוטמן. סי' קלד, עמ' קסה. בנידון השאלה יוכל לגרשה בעל כרחו, או לשאת אחרת בהיתר מאה רבנים. במעשה שאירע באוסטרהא, הסכימו גדולי הדור שתתיבם.

283. גט חרש. הרב יצחק אייזיק ליכס. בית אבי ח"ה, סי' קטו, עמ' קסא-קסב.

יכול החרש לחזור ולהקנות מתקנתא דרבנן את כלי הכתיבה לסופר.

284. איש או אשה נכפים. הרב יהושע מונסונייגו. שו"ת דבר אמת, סי' צח, דף קלא ע"ב.

מראי מקומות רבים לדעות הפוסקים כשהאיש נכפה אם חייב לגרש ולתת כתובה, או כשהאשה נכפית.

285. נשא אשה ונתברר שהוא נכפה, ועתים חלים עתים שוטה. הרב שלום מרדכי שבדרון, להרב מרדכי פורנהנד, בתרע"א. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' קטז, עמ' קנב.

יש להקל שיוכל לגרשה בתקופה שבריא.

286. אשת הנטען שאין לו גבורת אנשים והלכה חרץ לרשות בעלה, אם יכולה לתבוע מזונותיה. הרב משה פרוכניצאלו. שאלות ותשובות ח"א, סי' עז, עמ' קכא-קכד.

אינה מורדת, ויש לה מזונות אחרי שדרה אתו כ"ב שנה ולא יכול לה, וכבר אחרי שנתיים וחצי מנישואיהם ניסו לרפא ולא הועילו. בתשובה אחרת אל הרב יוסף טריווש פוסק שכופין אותו לגרשה, סי' קג, עמ' קצד-קצח.

287. בדיקת זרע לאברך שגירש את אשתו כי לא הוליד. הרב שמואל וונדר, להרב יעקב יצחק ניימן. שבט הלוי ח"ז, סי' רה, עמ' רכ-רג. כשיש סיכוי שהרופאים יוכלו לרפאו יש להתיר, אם הסכימו מובהקי הוראה.

288. חולה שיצרו תקפו. הרב נפתלי בר-אילן. *אסיא מט-נ, תש"ן, 35-42. ד"ר מרדכי הלפרין. 43.

תשובה לשאלת פסיכיאטר המטפל בצעיר שאינו מסוגל להשתלט על יצרו, והוצאת זרע לבטלה גורמת לו רגשי אשמה.

289. צד החתן העלים מצד הכלה שהחתן חולה מסוכן, ונפטר מיד אחרי הנישואין. הרב שלום מרדכי שבדרון, להרב משה פרלמוטר, בתרס"ד. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' קלג, עמ' קסב-קסה.

אם הוברר שהיה חולה מקודם והיא עדיין בתולה - מסכים לגדולים שהתירוה מיד, ולא תצטרך להמתין י"ג שנה לחליצת האח הקטן.

290. גט בעל כורחה בחולנית. רבי אפרים זלמן מרגליות, לדייני קראקא. ויטע אשל, תש"ן, קלז-קלח. הגט שנתן לה אינו כלום, ועדיין קשור לה.

291. חולי רוח לדייני גיטין ואישות. הרב בנימין הכהן בק. מצבת פנחס, סג-פה.

שלושת השאלות: א. שוטה אם מגרש; ב. שוטה אם מתגרשת; ג. שוטה שזנתה אם מותרת לבעלה.

292. נשתתית ומאושפזת בבית חולי רוח. הרב שלום מרדכי שבדרון, בתרנ"ז. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' צח, עמ' קכט-קלה. עוד נשתתית. להרב נתן נטע זיכרמן, בתר"ס. סי' צט, עמ' קלה-קלז. עסקה ברפואות ושבה אל בית אביה, או שמרדה מסיבות אחרות, בתרס"ח. סי' ק, עמ' קלז-קלט.

נימוקי ואופני היתר מאה רבנים שישא אשה אחרת על אשתו.

293. פיקח שנשתתק. הרב שלום מרדכי שבדרון. שו"ת מהרש"ם ח"ט, סי' קיח, עמ' קנז.
יש מקום לצדד לכתוב הגט.
294. יבמה שרקקה דם. הרב יצחק אייזיק ליבס, להרב שמואל הכהן רפפורט. בית אבי ח"ה, סי' קכו, עמ' קעה-קעו.
בירור שיטת המרדכי בענין דם לא מבטל רוק וחליצתה כשרה.
295. איטר החולץ בשתי רגליו, באיזו מהן חולץ תחילה. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן ח"ז, סי' קטז, עמ' קנ.
רבי עקיבא איגר סוכר שתחילה רגל שמאל ואח"כ רגל ימין, ומשמע כדעת גט מקושר ולא כסדר חליצה.
296. חליצת איטר רגל כשיש אח קטן ממנו שאינו רוצה לחלוץ. הרב יצחק יעקב וייס, להרב יוסף רוזין, בתרצ"ג. מנחת יצחק ח"י, סי' קלט, עמ' רכו-רכז.
בחלק א סי' לה מקיל בחליצת רגל ימין לכו.
297. דיין שעינו האחת כהתה או אוזנו האחת כבדה משמוע, אם כשר לחליצה. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן ח"ז, סי' קיא, עמ' קמו.
מציין לתשובת נודע ביהודה, תנינא, אה"ע, קנא; חתם סופר, אה"ע, ח"ב, צב; רעק"א, תנינא, סד.
298. חרש שלימדוהו לכתוב וללמוד, אם יכול לחלוץ ליבמתו. הרב יוסף בן נאיים. צאן יוסף, סי' קלט, כל חדש, דף טו.
מצדד שאינו בר חליצה מכיון שאינו שומע, וכמו שכתב הרב שמעון סידאן בספרו שבט שמעון, הלכות אבל, סי' קסט, סעיף מ.
299. ראובן שהרגיש לא טוב, ורץ שמעון לקרוא לרופא, מי חייב בתשלום לרופא. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם ס. אברהם. ציץ אליעזר ח"י"ח, סי' עז, עמ' קנא-קנג.
ראובן החולה ובני ביתו חייבים בתשלום לרופא או למגן דוד אדום, בין אם נפטר ובין אם נתרפא.
300. תשלומי נזק לנפגעים בתאונות דרכים שגרם. הרב חיים יוסף דוד וייס. פרי תמרים נא, תש"ן, לה-מא.
נהג שנדרם ומכוניתו התהפכה, חייב לשאת ברפואתם של נוסעיו.
301. רופא מומחה שהזיק בידים. הרב יצחק אייזיק הרצוג. פסקים וכתבים, יו"ד, ח"ה, שפג-שפה.
הרמב"ם השמיט את התוספתא שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים, ויש בזה חילוקי אופנים.

302. גזילת ממון מהחולה להצילו לחיי שעה. הרב משה שטרנבוך. עם התורה, מהד' ג, חר' ג, תש"ן, ז-יא.
- דיון בשאלת ילדי אשה חולנית מאד, שלדעת הרופאים לא תחיה יותר משלושה חודשים, ומתעקשת שלא יוציאו מחסכונותיה לרפואתה, אם יוציאו בכל זאת זאת נגד רצונה.
303. צילום מאמרים רפואיים או תורניים ללימוד ושימוש עצמי ולא למסחר, כאשר בשער יש אזהרה שלא להעתיק בלי רשות המחבר או המו"ל. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם ס. אברהם. ציץ אליעזר חי"ח, סי' פ, עמ' קנז-קנט.
- מותר לצלם לשימוש למרות האזהרה, ובכגון דא אינה חלה כלל.

יג. הפלות, הפרייה מלאכותית

304. "לפני עיור" - במרדים לצורך הפלה ללא היתר הילכתי, ואם צריך ליתן את כל ממונו. פרופ' אברהם ס. אברהם. *אסיא מט-נ, תש"ן, 62-67.
- הבאת דעות הרב שלמה זלמן אויערבך, הרב יוסף שלום אלישיב, הרב אליעזר יהודה ולדינברג, והרב יהושע ישעיה נויבירט.
305. הרדמה לצורך ביצוע הפלה מלאכותית. פרופ' אברהם-סופר אברהם. *אסיא מז-מח, תש"ן, 40-50.
- בירור הכללים אימתי אסור לרופא יהודי לסייע לביצוע הפלות אסורות.
306. הפלה מלאכותית לחולת אדמת. הרב בנימין בק. מצבת פנחס, קסג-קסה.
- מותר להפיל רק כשהולד מסכן את האם, ומחלוקת הפוסקים אפילו בתוך ארבעים יום לעיבור.
307. הבדיקה אמניאוסענטיסעס (Amniocentesis). הרב בנימין בק. מצבת פנחס, קיד.
- מעוברות אחרי שלושה חודשים אל יעשו בדיקה זו שנועדה לברר אם לולד לא יהיה מום, שכן במילא אסור יהיה להן להפיל העובר.
308. הפלת עובר בחודש החמישי, כשבאולטרה סאונד נתגלה שיש לו כמה מומים בלב. הרב שמואל וזנר, להרב סיני הלברשטם. שבט הלוי חי"ז, סי' רח, עמ' רח-רט.
- אין למהר בגלל קביעת האולטרה סאונד, והרופאים אינם נאמנים להגזים בחומרת הסכנה.

* מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 65-70.

** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 51-61.

309. הצלת עובר המצוי בגופה של נפטרת. הרב יגאל שפרן. *אסיא מט-נ, תש"ן, 95-118.

צו בית המשפט שלא ליילד את העובר הוא בניגוד להלכה, והיה על הרופאים לנתח למרות התנגדות האב. תמוהים דבריו של הרב ולדינברג בנידון.

310. דיילול עוברים, והמעמד ההלכתי של עוברים במבחנה. הרב חיים דוד הלוי. *אסיא מז-מח, תש"ן; 14-17.

לביציות שהופרו במבחנה אין דיין עובר, אין לחלל עליהם את השבת, ומותר לזרוק את אלו שלא נבחרו להשתלה. אחרי ההשתלה יש מחלוקת בין פוסקי זמננו אם הפלות מותרות בעוברים, ויש לסמוך להקל לדלל אחדים כתנאים מסוימים.

311. השמדת ביציות ודיילול עוברים. הרב מרדכי אליהו. תחומין יא, תש"ן, 272-274.

מותר להזריק לדלל כמה עוברים כי הם רודפים את האחרים, ועדיף לעשות זאת לפני עבור ארבעים יום מתחילת ההריון. אין בזה הבדל בין יהודים לגויים, ורופא יחליט כמה לדלל.

312. ההנדסה הגנטית לאור ההלכה. הרב שלמה גורן. בשדה חמד, תש"ן, ג-ד, 23-40.

סקירת עמדת ההלכה והשקפת היהדות בנושא זה.

313. הפריית מבחנה לענין "הלך אחר הפגום". הרב מיכאל בלייכר. *אסיא מט-נ, תש"ן, 68-72.

יש לכך השלכות על טיהור זרעם של ממזרים וממזרות.

314. בדין מילה בשבת. הרב חיים מילר. מאור הרמה א, תש"ן, עה-עת. ספק אם מלים בשבת הנוולד מהזרעה מלאכותית, אך אין לחקור את זה.

315. הורות משפטית והורות גנטית בהלכה. הרב יהושע בן-מאיר. *אסיא מז-מח, תש"ן, 80-89.

יתכן שיחוסר הילוד לאם הגנטית או היולדת, ישתנה לגבי הלכה זו או אחרת.

* לעיל עמ' 274-297.

** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 3-6.

*** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 169-173.

**** מופיע גם בספר אסיא ח, עמ' 73-81.